

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему « Вдосконалення системи забезпечення фінансової стабільності
ПАТ «ПУМБ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Банківська справа

Л. Ю.Куразова

Керівник к.е.н., доцент Линенко А. В.

Рецензент к.е.н., доцент Сейсебаева Н. Г.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Банківська справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ _____ А.П. КУЩИК
«_____» _____ 2019 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Куразовій Лінді Юсупівні

1. Тема роботи: «Вдосконалення системи забезпечення фінансової стабільності ПАТ «ПУМБ»
керівник роботи: Линенко Андрій Володимирович, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1110-с.
2. Строк подання студентом роботи: 25 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПАТ «ПУМБ», Національного банку України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність фінансової стабільності; виявити фактори впливу на фінансову стабільність; опрацювати методичні підходи до оцінки фінансової стабільності; надати організаційно-економічну характеристику банку ПАТ «ПУМБ»; провести аналіз фінансового стану банку; здійснити оцінювання фінансової стабільності банку; врахувати фінансові ризики з метою забезпечення фінансової стабільності; провести інтегральну оцінку фінансової стабільності; розглянути фінансову стабільність на макрорівні.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 3 рис., 16 табл. і 2 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Линенко А. В., доцент	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Линенко А. В., доцент	13.09.2019 р.	13.09.2019 р.
3	Линенко А. В., доцент	18.10.2019 р.	18.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 12.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2019 р. – 17.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2019 р. – 28.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	29.11.2019 р. – 10.12.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	11.12.2019 р. – 24.12.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	25.12.2019 р.	виконано

Студент _____ Л. Ю. Куразова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ А. В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І. Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 105 с., 3 рис., 16 табл., 2 додатків, 79 джерел.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення ефективного функціонування та розвитку ПАТ «ПУМБ».

Мета кваліфікаційної роботи магістра полягає у теоретичному узагальненні сутності фінансової стабільності розвитку банку та розробці методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення оцінки та покращення стабільності функціонування банків.

Завдання: 1) дослідити основні підходи щодо розкриття сутності фінансової стабільності, фактори впливу; 2) провести аналіз фінансового стану та оцінку фінансової стабільності банку ПАТ «ПУМБ»; 3) врахувати фінансові ризики з метою забезпечення фінансової стабільності; 4) провести інтегральну оцінку фінансової стабільності.

Методи досліджень: логіко-діалектичний, системний, та аналітичний; методи математичного моделювання та добування даних; графічний та побудови таблиць.

Одержані результати та їх новизна: набули подальшого розвитку: тлумачення категорії «фінансової стабільності»; методичний підхід до формування інтегральної оцінки. Вперше побудовано рейтингову модель інтегрального показника фінансового стану ПАТ «ПУМБ».

Практичне значення мають запропоновані в роботі теоретичні узагальнення та методичні рекомендації спрямовані на забезпечення фінансової стабільності ПАТ «ПУМБ».

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА, ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКА, ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКА, РЕЙТИНГОВА МОДЕЛЬ, ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ.

SUMMARY

Qualifying work: 105 p., 3 fig., 16 tab., 2 annex, 79 references.

The object of study is the processes of ensuring the effective functioning and development of PJSC «PUMB».

The purpose of the qualification work is to theoretically summarize the essence of the financial stability of the bank's development and to develop methodological approaches and practical recommendations aimed at improving the assessment and improving the stability of banks.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method and method of mathematical modelling.

The scientific novelty of the results lies in the theoretical and methodological substantiation and solution of complex issues related to ensuring the financial stability of PUMB.

The study yielded the following scientific results, which are characterized by scientific innovation:

Got further development:

- defining the category of «financial stability» as a complex characteristic that determines the financial capacity of the bank to operate continuously within acceptable tolerances of qualitative and quantitative economic parameters, as well as to maintain financial equilibrium and ability to withstand internal and external negative influences, ability to optimally distribute financial resources high financial results and minimization of banking risks;

- methodological approach of the integrated system of evaluation and assurance of financial stability;

For the first time, the rating model of the integral index of financial state of PJSC «PUMB» was constructed.

The results of the studies are aimed at analyzing the financial condition and assessing the financial stability of PJSC «PUMB» and can be put into practice in the Bank.

INTEGRAL EVALUATION, SECURITY OF THE BANK'S FINANCIAL STABILITY, INDICATORS OF ASSESSMENT OF SECURITY OF THE BANK'S FINANCIAL STABILITY, RATING MODEL, FINANCIAL STABILITY.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКА	11
1.1 Сутність фінансової стабільності банків	11
1.2 Фактори впливу на фінансову стабільність	21
1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стабільності	31
Висновки до розділу 1	40
2 КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКА ПУМБ	42
2.1 Організаційно-економічна характеристика банку ПУМБ	42
2.2 Аналіз фінансового стану банку ПУМБ	52
2.3 Оцінювання фінансової стабільності банку	62
Висновки до розділу 2	67
3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	68
3.1 Врахування фінансових ризиків з метою забезпечення фінансової стабільності	68
3.2 Інтегральна оцінка фінансової стабільності	78
3.3 Регулювання фінансової стабільності на макрорівні	86
Висновки до розділу 3	93
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99
ДОДАТКИ	106

ВСТУП

Впродовж останнього десятиріччя проблема збереження фінансової стабільності набуває все більшої гостроти. Бо стабільність банківської системи є одними з найважливіших умов розвитку національної економіки. Стабільність, прозорість та прогнозованість розвитку банківської системи дає змогу з більшою ймовірністю визначити основні напрями її діяльності, підвищити привабливість для інвесторів та інших суб'єктів господарювання.

Різкі зміни ринкової кон'юнктури ставлять під загрозу не лише прибутковість діяльності банків, а й узагалі стабільність їхнього функціонування. Основними причинами припинення діяльності банків є їх неспроможність нейтралізувати ризики в банківській системі, а також відповідати за своїми зобов'язаннями, що зумовлено недостатністю ресурсної бази фінансово-кредитних установ.

Проблеми забезпечення та методикам оцінювання фінансової стабільності банківської системи присвячено наукові праці О. Барановського, О. Васюренка, А. Гальчинського, О. Головка, О. Дзюблюка, М. Зверякова, В. Міщенко, С. Міщенко, В. Кочеткова, І. Лютого, С. Науменкової, Т. Смовженко та багатьох інших. Але незважаючи на значні здобутки вітчизняних науковців у дослідженні проблем теоретичного обґрунтування та методик оцінювання фінансової стабільності, багато питань залишається поза їхньою увагою.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному узагальненні сутності фінансової стабільності розвитку банку та розробці методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення оцінки та покращення стабільності функціонування банків.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні завдання дослідження:

– визначити сутність та виявити основні фактори впливу на фінансову стабільність;

– провести аналіз фінансового стану банку та оцінку фінансової стабільності ПАТ «ПУМБ»;

– врахувати фінансові ризики з метою забезпечення фінансової стабільності та провести інтегральну оцінку фінансової стабільності.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення ефективного функціонування та розвитку ПАТ «ПУМБ».

Предмет дослідження – науково-методичні підходи до аналізу, оцінки та покращення фінансової стабільності розвитку банку.

Методи дослідження. Для вирішення проблемних завдань використовувались загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання. Логіко-діалектичний метод – для визначення сутності забезпечення фінансової стабільності банку. Методи аналізу, синтезу та порівняльного аналізу – для дослідження переваг та недоліків підходів до визначення сутності поняття «фінансова стабільність». Метод системного аналізу та узагальнення – для виявлення впливу ризиків на діяльність банку. Математичні методи та методи добування даних – для розробки рейтингової моделі інтегрального показника. Графічний та побудови аналітичних таблиць – для наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативно-правові акти, статистичні дані та аналітичні дані Національного банку України, звіт фінансових результатів ПАТ «ПУМБ», монографії і наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо дослідження питань сутності та забезпечення фінансової стабільності банку.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

– вдосконалено рейтингову модель інтегральної оцінки фінансової стабільності, що показала, як банк веде ефективну, фінансово-стабільну та низько ризикову діяльність.

– набуло подальшого розвитку поняття фінансової стабільності банківської установи, як комплексна характеристика, що зумовлює фінансові можливості банку до безперервного функціонування в межах допустимих відхилень якісних і кількісних економічних параметрів, а також до збереження фінансової рівноваги та здатності протистояти внутрішнім і зовнішнім негативним впливам, спроможність оптимально розподіляти фінансові ресурси для досягнення високих фінансових результатів і мінімізації банківських ризиків.

Практичне значення мають запропоновані в роботі теоретичні узагальнення та методичні рекомендації спрямовані на забезпечення фінансової стабільності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію на VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції» (м. Херсон, 2019 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження подано до друку статтю «Інтегральна оцінка фінансової стабільності ПАТ «ПУМБ» в монографію «Нова економіка» (м. Запоріжжя, 2019 р.).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКА

1.1 Сутність фінансової стабільності банків

Функціонування фінансових інститутів на ринках капіталу мають важливе значення для національної економіки. Саме тому кредитно-банківська сфера є об'єктом нагляду і регулювання з боку держави. У кожній країні діє система правових актів, які регламентують різні аспекти банківської діяльності, роботу небанківських кредитно-фінансових установ, фондових бірж тощо. Особливості історичного розвитку і дія різних політико-економічних чинників обумовили специфіку національного банківського і фінансового законодавства, форми і методи контролю за роботою банків.

В умовах загальної політичної, економічної і соціальної нестабільності на перший план виходить підтримка фінансової стабільності банків на належному рівні. Бо вона є важливою характеристикою економічної діяльності банку в ринковому середовищі і головною умовою його ефективного функціонування. Тому кожен банк прагне стабільності у своїй діяльності, яка і забезпечує його розвиток. Чим стабільнішим є кожен банк, тим стабільніша уся банківська система та її фінанси.

Аналіз різних поглядів вітчизняних та зарубіжних економістів щодо визначення сутності фінансової стабільності банків та її ролі в забезпеченні економічного розвитку держави, свідчить про їхню неоднозначність. Доволі часто це поняття ототожнюють із такою категорією, як «стійкість банку». Незважаючи на всю схожість цих понять, вони все таки є різними.

Стабільність передбачає наявність певного терміну функціонування банку і пов'язану з ним динаміку його розвитку. Банк, що стабільно розвивається, ніколи не буде мати різких підйомів чи спадів. Своєю чергою, стійкість – це здатність банку протистояти внутрішнім та зовнішнім

дестабілізуючим чинникам. Стійкість є однією зі складових, що забезпечує стабільність банку.

Науковці, досліджуючи проблеми розвитку банків України, переважно оперують поняттям фінансової стійкості банків, а категорію фінансової стабільності застосовують для характеристики функціонування банківської системи в цілому. Правда, слід зазначити, що про стабільність ідеться в багатьох нормативно-правових документах регулятора і Законах України щодо банківської діяльності.

Стабільність банку є ширшим поняттям, а стійкість – основою його стабільності. Так, О. Крухмаль вказує на те, що стабільність і стійкість як характеристики якості фінансово-банківської системи є досить близькими поняттями. Проте, на відміну від стійкості, що дає змогу системі протистояти силі впливу, семантика поняття стабільності передбачає акцентування уваги на здатності до постійного відтворення. При цьому стійкими фінансова установа і фінансово-банківська система стають завдяки своїй стабільності. Одночасно, стабільність є постійною якісною характеристикою, а стійкість – це те, що здобувається, змінюється в процесі функціонування [27].

Дуже влучно зазначив Д. Усков, що стабільний банк є завжди фінансово стійким, але фінансово стійкий банк не завжди стабільно функціонує, оскільки параметри його діяльності, в тому числі здатність підтримувати їх на постійній основі, відносяться лише до поточного часового інтервалу в короткостроковій перспективі [60].

В останні роки збільшився вплив банківської системи на реальний сектор економіки, саме вона визначає швидкість, якість і широту економічного зростання.

Банки, як центри акумуляції та перерозподілу грошових ресурсів, мають важливі важелі впливу на фінансову, інвестиційну, виробничу та інші сфери економіки. Але виконувати цю свою місію у повному обсязі вони зможуть лише тоді, коли у суспільства не буде жодних підстав для сумнівів у їх стабільності, а партнери будуть впевнені у надійності банків. Очевидно, що

забезпечити стійке функціонування банків та виконання ними важливих суспільних функцій може ефективний нагляд за їх діяльністю з боку держави.

Головною метою банківського нагляду, який згідно з законодавством здійснюється Національним банком України, є безпека і стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів. Рішення цих завдань посилять надійність банківської системи та забезпечить динамічний розвиток вітчизняної економіки.

Система банківського нагляду спрямована на скорочення внутрішніх і зовнішніх ризиків [49]. До зовнішніх належать ризик ліквідності, валютний ризик, ризик облікової ставки та ризик по цінних паперах. Серед внутрішніх виділяють комерційні ризики, пов'язані з людським фактором, а також операційно-технічні ризики, які відображають ступінь працездатності систем, що забезпечують зовнішню роботу банку: системи безпеки, бухгалтерського обліку, матеріально-технічних засобів та засобів зв'язку.

Фінансова стабільність в економічних словниках характеризується як «...стабільність фінансового становища, що виражається в збалансованості фінансів, достатній ліквідності активів, наявності необхідних резервів» [61]. Національний інститут стратегічних досліджень визначає фінансову стабільність як «...спроможність фінансової системи ефективно виконувати свої функції, зокрема забезпечувати ефективний розподіл ресурсів», акцентуючи увагу на стабільності учасників фінансових відносин [5].

Так, як економічній літературі різняться думки щодо трактування сутності терміну «фінансова стабільність», можна виділити декілька узагальнених підходів. Перший підхід — прями визначення, базується на з'ясуванні сутності, містить характеристику функцій, якими повинна володіти фінансова система у стабільному стані. Так, наприклад, В. Саврадим визначає фінансову стабільність як стан динамічного розвитку фінансової системи, за якого протягом тривалого періоду зберігається її міцність і проявляється здатність еволюціонувати без збоїв за допомогою абсорбції різних шоків [52].

Пряме визначення фінансовій стабільності запропонував Г. Дж. Шиназі:

«Фінансова стабільність – це не лише відсутність криз. Фінансову систему можна вважати стабільною, якщо вона: 1) полегшує ефективний розподіл економічних ресурсів у просторі і в часі, а також інші фінансово-економічні процеси (наприклад, заощадження та інвестування коштів, кредитування, утворення та перерозподіл резервів ліквідності, формування цін на активи, і, насамкінець – накопичення багатства і зростання обсягів виробництва); 2) дає змогу оцінювати та розподіляти фінансові ризики, а також здійснювати управління ними; 3) зберігає здатність виконувати ці важливі функції навіть в умовах зовнішніх екстерналій або при посиленні економічних диспропорцій». Автор наголошує на особливому аспекті досягнення фінансової стабільності, а саме на оцінюванні ризиків та управлінні ними [63].

Вужчий підхід до визначення сутності фінансової стабільності банку полягає в тому, що чим вищою є адекватність капіталу, тим фінансово стабільнішим буде й банк. Однак, зведення фінансової стабільності лише до адекватності капіталу спрощує це поняття, оскільки банк може збанкрутувати і за високого рівня адекватності капіталу, якщо він виявиться неліквідним.

Існують зворотні визначення фінансової стабільності, яку трактують як відсутність фінансової нестабільності, тобто відсутність фінансової кризи. Але такий підхід до трактування поняття «фінансова стабільність» має недоліки. По-перше, фінансова криза є складним, комплексним і багатоаспектним поняттям, яке має потребу у чіткому науковому визначенні. По-друге, визначення фінансової стабільності через відсутність фінансової нестабільності не дає жодних рекомендацій органам державного регулювання, до яких конкретних дій слід вдаватися в умовах стабільної ситуації з метою її підтримки.

Фінансову стабільність банку також характеризують як здатність виконувати більшу частину економічних нормативів, що є обов'язковими для кожного банку. Тобто, фінансова стабільність банку зводиться до здатності виконання певних коефіцієнтів, основними серед яких є: нормативи капіталу (мінімальний розмір, платоспроможності, достатності); нормативи ліквідності

(миттєвої, загальної, співвідношення високоліквідних до робочих активів); нормативи ризику; показники прибутковості, зокрема прибутковість активів, прибутковість акціонерного капіталу, процентна маржа та ін.

Відповідно до зазначених підходів щодо визначення поняття фінансової стабільності банку можна подати у вигляді рис. 1.1.

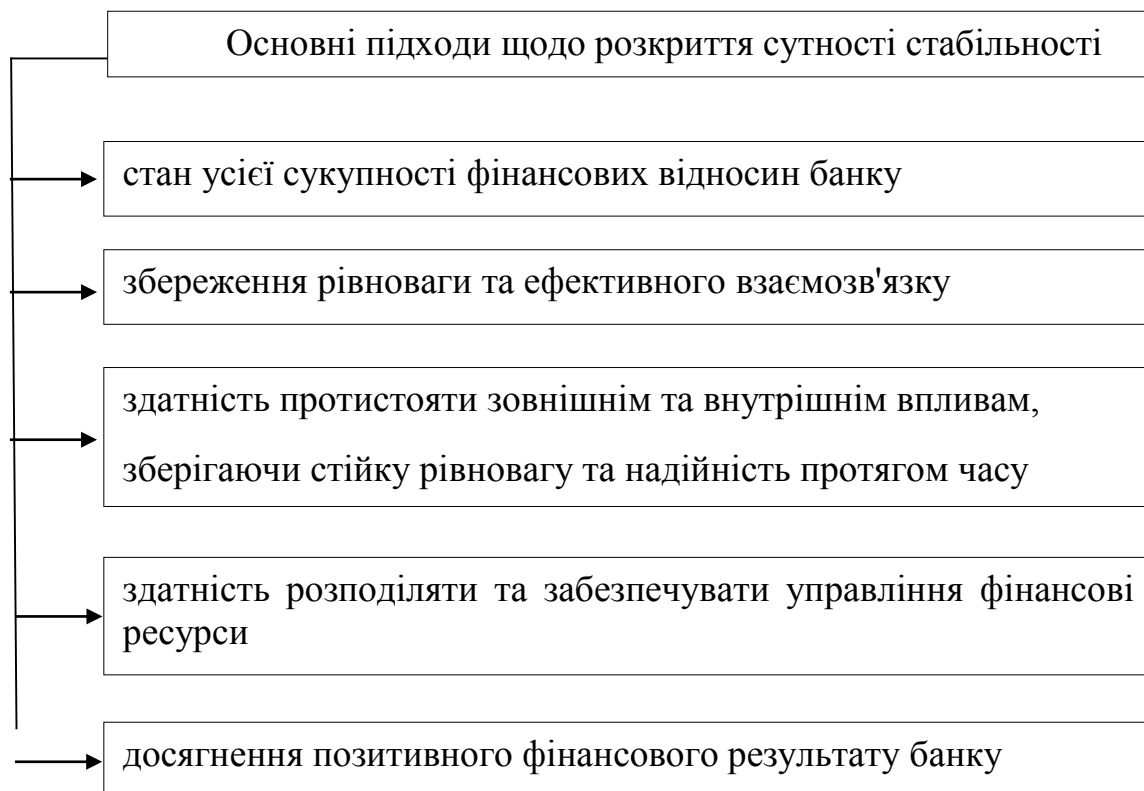

Рис. 1.1 – Основні підходи щодо розкриття сутності фінансової стабільності банку

Окрема група науковців, серед яких А. Кияк [20], підходить до визначення поняття фінансової стабільності через певні фінансові показники. З урахуванням цього фінансову стабільність банку можна визначити як усталеність фінансових ринків і фінансових інститутів, зокрема наявність на ринку достатнього обсягу ліквідності та рівня капіталу фінансових установ для покриття своїх можливих втрат.

Характеризуючи поняття «фінансова стабільність комерційного банку», визначимо його основні ознаки.

Перша ознака – категорія «фінансова стабільність» є громадською

категорією, що проявляється в зацікавленості суспільства і його членів у сталому розвитку комерційних банків тому що завдяки заощадженням населення формується ресурсна база комерційного банку. Пряму зацікавленість в стійкості кредитних організацій виявляють також клієнти і контрагенти, які мають безпосереднє відношення до формування ресурсної бази, оперативно функціонують на різних сегментах ринку. Комерційний банк традиційно обслуговує підприємства різних галузей економіки, організаційно-правових форм власності, сфер діяльності. У сферу прямого інтересу в стійкому функціонуванні комерційних банків включається також і держава, яка зацікавлена в своєчасних податкових надходженнях.

Наступна ознака поняття – це залежність фінансової стабільності від обсягу і якості ресурсного потенціалу. Ресурсний потенціал банку зумовлює якісний рівень фінансової стабільності банку. Чим більшу суму ресурсів залучає банк, і чим якісніше дані ресурси, тим більш активну діяльність по вкладенню своїх ресурсів він проводить, тим більше він зміцнює свою фінансовий стан та, відповідно, фінансову стабільність.

Третя ознака поняття «фінансова стабільність комерційного банку» – це динамічна категорія, що представляє собою властивість повертатися в рівноважний фінансовий стан після виходу з нього в результаті якого-небудь впливу. На основі стабільності банку в значній мірі виявляється його працездатність, так як для того, щоб бути працездатним і нормально функціонувати, комерційний банк повинен бути нечутливим до стороннім впливам різного роду протягом тривалого періоду часу.

При розгляді категорії «фінансова стабільність комерційного банку» треба акцентувати на тому, що всі розглянуті ознаки повинні одночасно бути присутнім в даному об'єкті. Це пояснюється тим, що кожна ознака несе своє навантаження, відсутність будь-якого з них послаблює позиції банку і веде неминуче до виникнення різних проблем.

Українські фахівці та науковці приділяють велику увагу проблемам забезпечення фінансової стабільності. О. Петрик виокремлював поняття

«цінова» та «фінансова стабільність» і вважав, що забезпечення цінової стабільності має бути пріоритетною метою монетарної політики, а підтримання фінансової стабільності – другим пріоритетним напрямом діяльності центральних банків. У цьому випадку стабільність фінансової системи та фінансова стабільність фактично ототожнюються. Тому для забезпечення останньої пропонується виконання двоєдиного завдання: здійснення макропруденційного нагляду і регулювання фінансової системи в цілому та розробка і постійне оновлення плану дій щодо стабілізації фінансової системи [42]. Фахівець акцентує увагу, що основні функції, які забезпечують фінансову стабільність, мають бути покладені на НБУ, а не на окремий фінансовий регулятор. Бо, на його думку, у протилежному випадку, актуалізується проблема забезпечення інформаційного обміну між НБУ та цим регулятором, зростає загроза залежності від політичних сил, зменшується оперативність застосування заходів, спрямованих на попередження розгортання кризових проявів.

Погоджуючись з думкою науковця треба зазначити, що підтримку фінансової і цінової стабільності слід розглядати в якості необхідної умови для забезпечення сталого економічного зростання. Досвід країн, які зіткнулися з фінансовою кризою підтверджує, що порушення фінансової стабільності веде до уповільнення темпів економічного зростання. Цінова стабільність і фінансова стабільність є складовими елементами макроекономічної стабільності держави.

Науковець В. Бурлачков розуміє фінансову стабільність як стійкість фінансових ринків і фінансових інститутів, зокрема наявність на ринку достатнього обсягу ліквідності та рівня капіталу фінансових установ для покриття можливих втрат. У такому випадку до умов забезпечення фінансової стабільності не входить стабільність цін фінансових активів, оскільки їх коливання є наслідком динамічності ринкових процесів, а отже – іманентною властивістю фінансових інструментів [7]. Порівняльний аналіз цінової та фінансової стабільності дозволив науковцю виявити існування суперечності у

заходах із їх одночасного підтримання. Наприклад, забезпечення стабільності цін та достатнього рівня ліквідності фінансового сектору вимагає різноспрямованих інструментів монетарної політики.

Стабільність є фундаментальним поняттям, що найбільшою мірою відображає стан банківського сектору. Дослідники поки не дійшли консенсусу щодо цього. Систематизація наявних поглядів наведена в табл.1.1.

Таблиця 1.1 – Тракткування основних підходів до визначення поняття «фінансова стабільність»

Автори	Визначення
Барановський О. [3]	Фінансова стабільність – здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність протягом часу.
Крокетт Е. [73]	Фінансова стабільність – це відсутність нестабільності, ситуації, в якій економічна діяльність знаходиться під негативним впливом коливань цін фінансових активів або нездатності фінансових установ виконувати свої зобов'язання.
Петриченко Л.[43]	Поняття «фінансова стабільність банку» характеризує такий стан усієї сукупності фінансових відносин банківської установи, що забезпечує неперервне функціонування та розвиток.
Саврадим В. [52]	Фінансова стабільність – це стан динамічного розвитку фінансової системи, за якого протягом тривалого періоду зберігається її міцність і проявляється здатність еволюціонувати без збоїв за допомогою абсорбції різних шоків.
Шелудько Н. [64]	Фінансова стабільність – якісна інтегральна характеристика спроможності установи ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.
Шпіка П. [66]	Фінансова стабільність – процес, який включає достовірну оцінку фінансових ризиків та ефективну систему управління ними з використанням новаторського підходу.

Вітчизняні фахівці, у своїх роботах, значну увагу приділяють зв'язку фінансової та макроекономічної стабільності. Так, наприклад, А. Сомик, стверджував, що національна валюта не може бути сильною, а фінансова стабільність тривалою у країні з майже непрацюючим внутрішнім

виробництвом, розбалансованим платіжним балансом і неефективними механізмами державного регулювання [54].

Здатність фінансово-банківської системи абсорбувати шоки, допускаючи поширення кризових явищ, є важливим елементом фінансової стабільності. Отже, досягнення і підтримання фінансової стабільності є результатом не тільки політики регулюючих органів, а й роботи внутрішніх балансуючих механізмів, заснованих на ринкових відносинах. На даний аспект в трактуванні поняття «фінансова стабільність» звертає увагу Томазо Падоа-Счіоппа (член виконавчої ради Європейського центрального банку). Він підкреслює, що стабільний стан фінансової системи передбачається її здатність запобігати розвитку кумулятивних процесів, що ускладнюють перерозподіл заощаджень на користь інвестиційних можливостей і здійснення платежів в економіці.

Можна сформулювати такі основні критерії, що визначають фінансову стабільність банків:

- це діапазон станів, а не певна точка оптимуму;
- вона не є прямим наслідком і не дорівнює сумарно фінансової стабільності окремих банків;
- вона може бути досягнута тільки при узгодженій роботі органів банківського нагляду і контролю діяльності комерційних банків, а також внутрішніх балансуючих механізмів самої фінансово-банківської системи.

Значна увага до визначення сутності цього поняття приділяється й зарубіжними науковцями. У своїй праці Фредерік Мишкін стверджує, що фінансова нестабільність виникає, коли фінансова система піддається шокам та інформаційним потоком таким чином, що вона більше не може трансформувати заощадження в інвестиції [77].

Також науковці розглядають поняття абсолютної фінансової стабільності як стан фінансової системи, що при будь-яких шоківих впливах на економіку не переходить в стан фінансової кризи, а виконує покладені на неї функції у повному обсязі з максимальною ефективністю.

У таблиці 1.2 наведені ствердження банків різних країн щодо визначення сутності фінансової стабільності.

Таблиця 1.2 – Тракткування поняття «фінансова стабільність» банками різних країн

Автор	Визначення
Е. Лярж, заступник Голови банку Англії з питань фінансової стабільності	Фінансова стабільність визначається рівнем довіри до фінансової системи
Банк Норвегії	Фінансова стабільність визначається відсутністю криз у фінансовій системі, тобто стійкістю фінансового сектора до шоків, які виникають в діяльності фінансових установ чи функціонуванні фінансових ринків
Банк Польщі	Фінансова стабільність і стабільність фінансової системи фактично ототожнені. Під стабільністю фінансової системи розуміється ситуація, коли система безперервно й ефективно виконує всі свої функції, навіть за умов значних неочікуваних і негативних шоків.
Банк Чехії	Фінансова стабільність – це ситуація, коли фінансова система діє без суттєвих вад або небажаних впливів на поточний і майбутній розвиток економіки в цілому, що засвідчує високий ступінь стійкості системи до потрясінь.
Національний банк Республіки Казахстан	Фінансова стабільність визначена як відсутність диспропорцій в економіці, що можуть призвести до корекції фінансових ринків, розгортання системної кризи та падіння спроможності фінансових інститутів забезпечувати безперебійне функціонування фінансової системи й підтримувати ділову активність реального сектору економіки
Н. Веллінк, президент Банку Нідерландів	Стабільна фінансова система здатна ефективно розподіляти ресурси і абсорбувати шоки, перешкоджати впливу їх руйнівних ефектів на реальну економіку та інші фінансові системи

А за визначенням Національного банку України «стабільна банківська система характеризується надійністю, збалансованістю та пропорційністю функціонування її структурних елементів, здатністю зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого часу» [39].

Проаналізувавши основні підходи та суперечності щодо визначення суті фінансової стабільності банку можна запропонувати таке трактування економічного змісту фінансової стабільності банківської установи – це комплексна характеристика, що зумовлює фінансові можливості банку до

безперервного функціонування в межах допустимих відхилень якісних і кількісних економічних параметрів, а також до збереження фінансової рівноваги та здатності протистояти внутрішнім і зовнішнім негативним впливам, спроможність оптимально розподіляти фінансові ресурси для досягнення високих фінансових результатів і мінімізації банківських ризиків.

1.2 Фактори впливу на фінансову стабільність

Структура роботи банківських установ за останній рік набули значних змін. Так стрімке зниження ліквідності, погіршення стану портфелів, значна валютна переоцінка, зростання рівня недовіри до установ з боку клієнтів вивели боротьбу за існування установи на перший план. В наш час банкам необхідно суттєво змінювати принципи своєї діяльності, тим самим на перший план ставити засади формування збалансованих якісних активів разом із скороченням витрат у зв'язку із зниженням маржі між активним та пасивними операціями відповідно до наявних тенденцій розвитку ринку. Формувати політику стабільності установи потрібно не лише на короткостроковий період, а й втілювати її у процесі стратегічного розвитку.

Велика кількість різноманітних чинників впливають на фінансову стабільність банків. Їх не можливо залишати без особливої уваги бо, навіть , на перший погляд, незначний чинник може негативно впливати на стабільність банку та банківської системи. Тому, усі чинники, що впливають на фінансову діяльність банку, необхідно аналізувати та спостерігати їх тенденцію. Тільки ті банки, які вчасно виявлять негативну дію певних чинників, зможуть їх вчасно нейтралізувати, забезпечивши собі при цьому високий рівень стабільності.

Фінансова стабільність повинна бути не лише короткочасним досягненнями банків, а й стратегією їхнього розвитку. Належний рівень фінансової стабільності банків є відображенням їх високоефективного

функціонування, достатнього нарощування фінансових ресурсів та раціонального управління ними.

Так як ринкова категорія «фінансова стабільність банку» відображає фінансовий стан банківської установи в існуючому середовищі, науковець В. Кочетков у своїй праці виділяє основні фактори, що впливають на фінансову стабільність банку [25]. До них відноситься: загальноекономічний стан країни, стан фінансового ринку, соціально-політична ситуація в країні та внутрішня стабільність банку.

Загальноекономічний стан країни визначається інвестиційним кліматом в країні, станом економіки, масштабами тіньової економіки, рівнем оновлення виробничих потужностей підприємств, станом податкової політики. У свою чергу, стан фінансового ринку визначається попитом на гроші і пропозицією грошової маси, темпами інфляції та інфляційними очікуваннями, рівнем доходу ринку цінних паперів та його масштабами, обмінним курсом національної валюти, грошовою емісією та спрямованістю грошово-кредитної політики НБУ. Цей перелік не є вичерпним.

Соціально-політична ситуація в країні, що має значний вплив на стабільність економіки в цілому, визначається рівнем соціальної стабільності в суспільстві, впливом опозиції, фінансово-економічною і соціальною політикою, а також політичною орієнтацією уряду.

Внутрішня стабільність банківської установи є більш прогнозованою і контрольованою. Згідно класифікації В. Кочеткова, включає в себе адекватність капіталу банку, якість активів, високий рівень професіоналізму керівництва та його моральні якості в управлінні, рентабельність банку, ліквідність, платоспроможність, а також систему управління ризиками, внутрішній контроль та систему стратегічного і тактичного планування.

Автор, у своєму дослідженні факторів, що впливають на фінансову стабільність банківської установи, наголошує на незавершеності класифікації та необхідності її доповнення з урахуванням інших ознак.

Вітчизняний науковець В. Струговщиков досліджував фактори, що впливають на стабільність банків, в більш ранній період, після банківської кризи 1998 року, і визначив серед зовнішніх факторів наступні [56]:

- стан економіки;
- дефіцит державного бюджету;
- зовнішній і внутрішній борг;
- стан торговельного балансу країни;
- світова фінансова криза;
- відірваність фінансового капіталу від реального сектору економіки;
- інфляційні процеси;
- хронічні неплатежі.

До внутрішніх чинників автор відносить:

- банківські ризики;
- низький рівень маркетингу та відсутність стратегічного планування;
- низька конкурентоспроможність банків та банківських продуктів;
- недосконалість організаційної структури банків;
- недоліки банківського нагляду;
- недостатній рівень банківських технологій;
- обмежений асортимент банківських послуг;
- низька державна підтримка.

Тобто, у своїй класифікації автор навів саме ті фактори, що на його думку спричинили занепад банківської системи в період економічної кризи. Вони відображають існуючі на той час проблеми, які знайшли своє рішення на сьогодні. Так, наприклад, маркетинг в банківській сфері за останні роки досягає високого рівня, це свідчить про активну реалізацію його складових, а саме комплексного дослідження банківського ринку, і, як результат, розробка і реалізація конкурентної політики, яка передбачає розробку стратегій надання послуг, ціноутворення, розміщення банківських установ, комунікаційної стратегії. На шляху підвищення власної конкурентоспроможності комерційні банки спрямовують значні зусилля для розширення асортименту банківських

продуктів та підвищення якості обслуговування клієнтів. Все більша увага приділяється впровадженню банківських інновацій та вдосконаленню технологій.

На думку В. Коваленко, на зменшення рівня фінансової стабільності банків можуть впливати такі фактори як: високі ризики кредитування, що зумовлені неефективною структурою економіки; залежність банківської системи від фінансового стану підприємств-позичальників; зростання ризиків, пов'язаних із фондовим ринком і динамікою цін на окремих сегментах фінансового ринку; проблеми з поверненням зовнішніх запозичень, які активно залучалися в попередні роки; рівень капітальної бази банківської системи та досить низька якість ресурсів; проблеми рефінансування банків; політичне втручання в діяльність банківської системи [21].

До зазначених факторів О. Барановський [2] та В. Рисіна додають ще такі: зниження якості банківських активів; втрата довіри з боку вкладників, що підтверджується фактом відтоку депозитних коштів; зниження ліквідності; зменшення капіталізації банків; скорочення ресурсної бази банків; зростання процентних ставок; збільшення обсягів неповернутих валютних кредитів; складнощі із залученням зовнішніх інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків високі ризики кредитування, що зумовлені неефективною структурою економіки; залежність банківської системи від фінансового стану підприємств-позичальників; зростання ризиків, пов'язаних із фондовим ринком і динамікою цін на окремих сегментах фінансового ринку; проблеми з поверненням зовнішніх запозичень, які активно залучалися в попередні роки; рівень капітальної бази банківської системи та досить низька якість ресурсів; проблеми рефінансування банків; політичне втручання в діяльність банківської системи.

Зв'язок між наведеними факторами можливо виділити на основі ризиків, що безпосередньо впливають на банківську діяльність. Бо наприклад, зниження ліквідності не може відбуватися без впливу на ресурсну базу, також

як і без втрати довіри з боку вкладників, адже кошти фізичних та юридичних осіб складають більшість пасивів по системі банків. Втрата довіри до установи з боку клієнтів є одними із основних складових факторів визначення рейтингу установи та банківської системи в цілому. В свою чергу, зовнішні інвестори оцінюючи ризик інвестиції приймають рейтинг фінансової системи та окремого банку як одним із вирішальних чинників при проведенні оцінки доцільності інвестування. Такий самий зв'язок притаманний й активам банку. Так, як основою якості активів є висока платіжна дисципліна позичальників, в випадку низької платіжної дисципліни призведе до неповернення в строк наданих фінансових ресурсів, що у свою чергу створює дефіцит ресурсної бази та в процесі пошуку ресурсу банк вимушений підіймати відсоткові ставки для покриття дефіциту ліквідності.

Перелічені фактори В. Коваленко регулюються державою, бо саме вона проводить поточне регулювання стану фінансового ринку. У випадку коли банківська установа як суб'єкт ринку має можливість впливати на фактори, наведені В. Рисіною, тобто формувати характер багатofакторного впливу, то фактори, наведені В. Коваленко, мають однофакторний характер впливу, бо впливають тільки на суб'єктів, ґрунтуючись на засадах політики управління фінансовим ринком державою.

На думку О. Кириченка, вплив фінансового ринку на діяльність банків відбувається через законодавчу базу та механізм реалізації нормативних актів, обсяг секторів фінансового ринку, загальний стан банківської системи, систему страхування вкладів, ступінь розвитку платіжної системи та від рівня довіри між банками.

До внутрішніх факторів, що впливають на діяльність банку, О. Кириченко відносить три групи [19]:

- якість управління (планування, управління ризиками, активами та пасивами);
- зловживання (з боку акціонерів, керівництва, персоналу та клієнтів);
- компетентність (акціонерів, керівництва, персоналу).

Науковець та його співавтори поділяють зовнішні фактори, що впливають на стабільність банку на групи, що пов'язані із загальним станом економіки держави. Це: стан економіки; стан фінансового ринку; політичний клімат; стан світової економіки; форс-мажорні обставини.

На сьогодні ще не існує чітких критерій, за якими окремі чинники поділяються на ті чи інші групи, немає чітких показників оцінки значущості різних чинників, недостатньо висвітлюється механізм їхнього впливу. Сучасні результати досліджень чинників впливу на фінансову стабільність потребують ще удосконалення.

Але проведене теоретичне дослідження факторів, що впливають на діяльність банківської установи та визначає його рівень фінансової стабільності, дозволяє сформуванню узагальнювальну класифікацію (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Фактори впливу на фінансову стабільність банку

Фактори надійності банку			
Зовнішні фактори			
<u>Економічні</u>	<u>Фінансові</u>	<u>Соціально-політичні</u>	<u>Форс-мажорні обставини</u>
<ul style="list-style-type: none"> - стан економіки країни; - характер інфляційних процесів; - рівень розвитку виробництва; - добробут населення; - стан платіжного балансу; - характер зовнішньоекономічних відносин; - стан обслуговування державного боргу; - інвестиційний клімат; - стан світової економіки 	<ul style="list-style-type: none"> - законодавча база; - грошово-кредитна політика НБУ; - стан грошового ринку; - стан фінансового ринку; - рівень розвитку платіжної системи; - рівень розвитку системи страхування вкладів; - податкова система; - ступінь взаємної довіри між економічними суб'єктами. 	<ul style="list-style-type: none"> - політична стабільність; - стійкість уряду. - рівень довіри до банківської системи; - соціальна стабільність. 	<ul style="list-style-type: none"> - непередбачені та неподоланні обставини, що спричинені природними явищами.
Внутрішні фактори			
<u>Якість фінансового менеджменту</u>	<u>Якість організаційного менеджменту</u>	<u>Якість маркетингу</u>	
<ul style="list-style-type: none"> - якість управління активами, зобов'язаннями, капіталом та ризиками; - ліквідність; 	<ul style="list-style-type: none"> - організаційна структура банку; якість управління персоналом; 	<ul style="list-style-type: none"> - якість процесу планування; - конкурентоспроможність банківських продуктів; 	

- рентабельність; -якість формування резервів.	- рівень розвитку інформаційних технологій; - склад засновників та їх взаємовідносини з інсайдерами банку.	- якість системи просування банківських продуктів.
---	---	--

В цій класифікації, погоджуючись з розглянутими дослідниками, подано фактори, що впливають на фінансову стабільність банку. Наведені фактори є загальними для всіх банків й істотно впливають на досягнення ними стану фінансової стабільності. Зовнішні фактори впливають на банківську систему незалежно від діяльності банку, а внутрішні – залежать від функціонування самого банку, і визначають ступінь їх впливу на діяльність та стан банку.

На відміну від О. Кириченка та В. Кочеткова, у зовнішніх факторах впливу виділяємо групи соціально-політичних, бо вважаємо їх вплив суттєвим. Крім того, окремо виділили характер форс-мажорних факторів. У загальному визначені, до цієї групи відносяться зовнішні впливи спричинені природними явищами, а в юридичному трактуванні – наслідки заборонних заходів держави, війн, революцій.

Зовнішні чинники відіграють основну роль при масових банкрутствах і розвитку. Загроза їх негативного впливу полягає у тому, що банки неспроможні поодиночі впливати на ситуацію і тоді особливо важливим, з точки зору забезпечення фінансової стабільності банку, є здатність поглинати ці ризики та протидіяти їх негативним проявам. Позитивні прояви зовнішніх чинників стимулюють розвиток усієї банківської системи.

Проте, сьогодні таке ж велике значення мають і внутрішні чинники, які є підконтрольними банку і в його силі не просто ухилятися від їх негативного впливу, а й активно його усувати. Саме через внутрішньо банківське управління керівництво має можливість створювати передумови розвитку банку і закладати фундамент його фінансової стабільності на довгострокову перспективу.

На сьогоднішній день найбільше впливають на фінансову стабільність економічні та фінансові чинники. Вони можуть зумовити виникнення

кризових явищ, банкрутство і ліквідацію установи. Необхідно зауважити, що на сучасному етапі розвитку економіки України фінансова стійкість багатьох підприємств істотно погіршилася. Основними чинниками цього є світова фінансово-економічна криза, зростання інфляції, нестабільна державна податкова і кредитна політика. Нестабільність економічної ситуації в Україні зумовлює погіршення інвестиційного клімату в державі .

НБУ розрізняє види фінансової стабільності банку за стійкістю його роботи: нормальну стійкість, яка характеризується стабільною діяльністю, відсутністю не платежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, достатньою рентабельністю; нестійкий фінансовий стан, коли затримуються платежі і має місце низький рівень рентабельності тощо та кризовий фінансовий стан, якому властиві регулярні неплатежі, наявність простроченої заборгованості та ін., в кінцевому результаті може привести до банкрутства [7] .

Розглянемо систему основних чинників, які впливають на фінансову стабільність банку та управління нею. У цій системі усі чинники поділяються на категорії, які об'єднують максимально широкий їх спектр. Зокрема, внутрішні чинники поділяються на фінансовий та організаційний менеджмент .

До фінансових належать достатність і величину власного капіталу, ліквідність, величину і якість управління активів, якість зобов'язань, прибутковість банку, управління ризиками та формування резервів. Організаційні поділяються на компетентність керівництва і професіоналізм персоналу, організаційну структуру банку, систему контролю та організація безпеки, склад та можливості засновників, ефективність системи планування, а також розвиток інформаційних технологій. Саме ці чинники увібрали максимальний комплекс загроз та можливостей банку, які впливають на його фінансову стабільність.

Третя група факторів впливає на стабільність банку та діє зсередини, формуючи якість маркетингу. До них можна віднести якість процесу планування в банку, конкурентоспроможність банківських продуктів, якість

системи просування банківських продуктів. Ця група дає змогу визначити рівень надійності банку саме для його клієнтів, які зацікавлені в максимальному задоволенні від співпраці з банком. Крім того, ці фактори визначають конкурентоспроможність банку, що є важливою складовою його стабільності.

Поруч з внутрішніми, великий вплив на стабільність функціонування банку та управління нею, мають і зовнішні чинники. Їх доцільно розподілити на дві групи: фінансово-економічні та соціально-правові. До фінансово-економічних чинників відносять рівень інфляції в країні, податкове навантаження, грошово-кредитну політику, стан грошового ринку, стан економіки держави та стан світової економіки. У свою чергу соціально-правову групу становлять законодавство, система банківського регулювання і нагляду, міжбанківська конкуренція, соціальна і політична стабільність в країні, а також рівень корумпованості і хабарництва в ній.

Також, на фінансову стабільність банків впливає найрізноманітніші чинники, величину впливу яких не завжди можна виміряти кількісно.

Внутрішні чинники є підконтрольними банку і впливають на його діяльність значно більше, ніж зовнішні. До основних з них належать достатність і величина власного капіталу, ліквідність, прибутковість, а також професіоналізм керівництва та організаційна структура банку. Зовнішні чинники не залежать від банку і ступінь їх впливу часто визначається якістю внутрішніх. Серед найбільш визначальних з них виділяємо законодавство, систему банківського регулювання і нагляду, міжбанківську конкуренцію та стан економіки країни.

Дія цих чинників може мати як стабілізуючий, так і дестабілізуючий характер. Перелік їх досить великий і за способом впливу вони проявляються на мікро- і макрорівні, можуть бути постійні і тимчасові. В Україні великий вплив має політичний чинник, який проявляється на економіці і безпосередньо на банках. Серед внутрішніх чинників визначальними вважається ліквідність, достатність капіталу та професіоналізм керівництва банку. Комплексне

врахування усіх чинників банківської діяльності допомагає попередити низку проблем і вивести організацію на якісно вищий рівень її функціонування і розвитку.

Вчасний аналіз даних факторів допоможе виявити проблемні місця функціонування банку та вчасно прийняти рішення щодо усунення цих проблем, що приведе до підвищення ефективності діяльності банку. При аналізі зовнішнього середовища банку, дуже важливим є врахування факторів впливу мікро-, макро- та мегасередовища, а при аналізі внутрішнього середовища банку – організаційні, технологічно-інформаційні та фінансові фактори впливу на фінансову стабільність банку.

Чинники мегасередовища, до яких входить стан світової економіки та політична стабільність в цілому, міжнародна інвестиційна діяльність країни, орієнтації на міжнародні стандарти та стан розвитку технологій в фінансовому секторі, набувають все більшого значення в умовах інтеграції банків у світовий фінансовий простір. Взагалі фінансова стабільність банку залежить від динамічних процесів, які відбуваються на національному рівні, зокрема політичних, соціальних та економічних чинників, що спричиняє виокремлення блоку факторів макросередовища, що охоплюють стабільність внутрішньополітичної ситуації країни, правову захищеність, демографічну ситуацію в країні, рівень фінансової грамотності, культури, довіри населення, а також рівень матеріального та соціального забезпечення населення.

Стабільність окремого банку знаходиться у тісному взаємозв'язку із стійкістю банківської системи як цілісного утворення, а отже виникає необхідність виділення блоку факторів мікросередовища. Таких як кон'юнктурних коливань на фінансовому ринку, заходів грошово-кредитної політики НБУ та розвитку банківської інфраструктури.

Тобто своєчасне визначення та систематизація впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансову стабільність банків дозволить виявити кількісну залежність від факторів, що формують фінансову стійкість; виявити

проблемні місця функціонування конкретного банку; вчасно приймати рішення стосовно напрямів поліпшення фінансової стійкості банків.

1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стабільності

Доволі часто оцінка стабільності банку подається як оцінка його фінансового стану, тому буває складно знайти різницю в методах аналізу фінансової стабільності, фінансової стійкості, платоспроможності, надійності банку. По суті ці методики ідентичні, бо стосуються узагальнених характеристик банку, проте наявні підходи до оцінки фінансової стабільності банків відрізняються за складом факторів, що враховуються, системою показників, які характеризують складові фінансової стабільності, пороговими значеннями показників.

Не дивлячись на те, що практична сторона вказує на відсутність єдиної методології для розрахунку рівня фінансової стабільності банку, аналітики використовують кілька теоретичних підходів до оцінки фінансової стабільності банку, які суттєво відрізняються між собою і включають різні показники:

1. Загальна оцінка фінансової стабільності за допомогою коефіцієнтів (визначення інтегрального індикатора або індексу стабільності):

- макропруденційний аналіз за допомогою індикаторів фінансової стабільності;
- стрес-тестування – комплекс дій, що спрямовані на виокремлення ключових ризиків банків на основі визначення кількісного впливу можливих шоків на установу ;
- агреговані індекси.

2. Непараметричний аналіз фінансової стабільності – визначення фінансової стабільності банків на основі нових індикаторів, які базуються на первісних індикаторах:

- сигнальний підхід – дає можливість фіксувати сигнали попереджувальних індикаторів протягом «сигнального вікна», тобто визначати період часу перед погіршенням фінансової стабільності;

– рейтингові оцінки (CAMELSO, PATROL, рейтинг динамічної фінансової стабільності, рейтингова оцінка «Мінфін», методики В. Кромонава, О. Ширінської, С. Семенова).

3. Таксонометричний метод – метод, що дозволяє визначити кращі з них по цілому ряду показників, набір яких може бути різним залежно від конкретного поставленого завдання [13].

4. Економетричне моделювання – побудова регресійних рівнянь, які дають можливість виявити та оцінити взаємозв'язок між статистичними показниками й на основі цього спрогнозувати рівень фінансової стабільності:

– методи кластерного аналізу – згрупування банків залежно від ступеня впливу різних факторів на узагальнений показник їх фінансової стабільності;

– методи дискримінантного аналізу – визначення тих факторів, що забезпечують розподіл банків за окремими групами (стабільними та нестабільними).

5. Метод аналізу заснований на застосуванні теорії ймовірності – побудова моделей на основі різних показників діяльності банку з метою узагальнення підсумкового показника (індекс фінансової стабільності).

6. Графічне відображення даних – здійснюється на підставі часових рядів даних і визначення описових статистичних характеристик таких рядів.

Перші дві групи несуть як рекомендаційний, так і обов'язковий характер. Це означає, що для визначення банком рівня власної фінансової стабільності необхідно окремо розраховувати показники відповідно до всіх методик цих груп. За допомогою коефіцієнтного методу можна отримати значну кількість економічних показників, що дозволяє використовувати коефіцієнтний аналіз для повного та всебічного дослідження. Саме розгорнутий коефіцієнтний аналіз дозволяє детально дослідити стабільність банку та виявити напрями її забезпечення.

Також, у своїй практиці, оцінки фінансової стабільності банків, НБУ компонує рекомендовані Міжнародним валютним фондом індикатори

фінансової стабільності й основні принципи ефективного банківського нагляду, регламентовані Базельським комітетом із питань банківського нагляду [12].

Індикатори фінансової стабільності (ІФС) – це індикатори, створені для здійснення моніторингу загального стану і стабільності фінансових інституцій та ринків, а також, відповідно, їхніх клієнтів та учасників.

У посібнику, розробленому МВФ, запропоновано 39 ІФС, які складаються з основного набору індикаторів і додаткового набору. Основний набір включає основні індикатори (12 показників), що характеризують стан банківського сектору (табл. 1.4).

Додатковий набір (27 показників) включає інші індикатори банківського сектору, які не входять в основний набір, а також індикатори небанківських фінансових установ, домашніх господарств, підприємств, ринку нерухомості та фінансових ринків [6].

Таблиця 1.4 – Показники фінансової стабільності: основний набір для депозитних корпорацій

Індикатори	
Достатність капіталу	Регулятивний капітал до зважених на ризик активів
	Регулятивний капітал 1-го рівня до зважених на ризик активів
Якість активів	Недіючі позики мінус резерви до капіталу
	Недіючі позики до сукупних бруто-позик
	Секторальний розподіл позик до сукупних позик
Прибутки та прибутковість	Дохідність активів
	Дохідність капіталу
	Відсоткова маржа до бруто-доходу
Ліквідність	Невідсоткові витрати до бруто-доходу
	Ліквідні активи до сукупних активів
	Ліквідні активи до короткострокових зобов'язань
Чутливість до ринкового ризику	Чиста відкрита позиція в іноземній валюті до капіталу

Ці індикатори дають змогу здійснювати нагляд розвитку банківського сектору та дають уявлення про ринки, на яких здійснюють свою діяльність фінансові установи. Вони є важливим інструментом у діагностиці ризиків та становлять основу розроблення заходів і запобігання їх наслідкам.

До складників системи, за якою НБУ оцінює рівень фінансової стабільності банків входять економічні нормативи діяльності банків (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Економічні нормативи регулювання діяльності банків

Назва нормативу	Нормативне значення
Нормативи капіталу	
Н1 – Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу	500 млн. грн. – ліцензія отримана після 11.072014 р.; якщо до 11.07 2014 р., то 120 млн. грн. із поступовим збільшенням до 11.07.2024 р. до суми 500 млн. грн.
Н2 – Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	перші 12 місяців - не менше 15%; наступні 12 місяців – не менше 12%; надалі – не менше 10%
Н3– Норматив достатності основного капіталу	не менше 7%
Нормативи ліквідності	
Н4 – Норматив миттєвої ліквідності	не менше 20%
Н5 – Норматив поточної ліквідності	не менше 40%
Н6 –Норматив короткострокової ліквідності	не менше 60%
Нормативи кредитного ризику	
Н7 – Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%
Н8 – Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу
Н9 – Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%
Нормативи інвестування	
Н11 – Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	не більше 15%
Н12 – Норматив загальної суми інвестування	не більше 60%

Це показники, встановлені НБУ для регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, притаманні банківській діяльності.

Економічні нормативи НБУ мають чіткі рамки, яких повинен дотримуватися кожен банк. Окрім того, у нормативних актах НБУ прописано порядок їх розрахунку. Треба відзначити, що для інших методик НБУ цього не розробив.

Найчастіше оцінку фінансової стабільності здійснюють саме за допомогою коефіцієнтного методу, який є доволі легким та зрозумілим на практиці. І хоча він не є оптимальним методичним підходом до вирішення проблеми комплексного аналізу фінансової стабільності банку, такий «швидкий-аналіз» виступає діючим інструментом оцінки фінансового стану й дає змогу завчасно розпізнати характер і суттєвість змін та спрогнозувати їх імовірні напрями [12].

На сьогодні актуальним для банків є проведення стрес-тестування, яке здійснюється як наглядовим органом – Національним банком України, так і спеціалізованими компаніями-аудиторами й самими банками. Цей метод здійснюється з використанням таких методів, як аналіз чутливості, який спрямований на виявлення ризиків; сценарного аналізу, спрямованого на перевірку стабільності фінансових інститутів; аналізу «зараження», на його основі оцінюється трансмісія шоків, що передається від окремої фінансової інституції до фінансового сектору загалом.

Більшість застосованих методик аналізу фінансової стабільності спирається на рейтингову систему CAMELSO. Це метод, який використовується в міжнародній практиці. Головною перевагою цієї системи є те, що вона є бальною та ґрунтується на поєднанні оцінки кількісних та якісних показників, бухгалтерського підходу та професійного судження.

Основою рейтингової системи CAMELSO є оцінка ризиків і визначення рейтингових оцінок за такими сімома компонентами:

1. Капітал – Capital Adequacy (C).
2. Якість активів – Asset Quality (A).
3. Менеджмент і корпоративне управління – Management (M).
4. Надходження – Earnings (E).
5. Ліквідність – Liquidity (L).
6. Чутливість до ринкових ризиків – Sensitivity to Risk (S).
7. Операційний ризик – Operational Risk (O).

Кожен компонент оцінюється за п'ятибальною шкалою, де оцінка «1» є найвищою, а оцінка «5» – найнижчою.

Основним недоліком цієї системи є нездатність аналізу змінюваності окремих компонентів у часі та напрямів і тенденцій такої зміни у поточний період. Це може призвести до помилковості присвоєної рейтингової оцінки у найближчий період після присвоєння.

Більшість авторів вважають, що для комплексного аналізу фінансової стабільності банку найбільш підходить інтегральний показник фінансової стабільності, що розраховується за такою формулою :

$$I_f = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n \frac{K_i}{K_n}} \quad (1.1)$$

де I – показник фінансової стабільності;

K – значення i -го коефіцієнта, обраного для розрахунку;

K_n – нормативне або рекомендоване значення i -го коефіцієнта, обраного для розрахунку;

n – кількість коефіцієнтів, обраних для розрахунку .

Для розрахунку цього показника використовують економічні нормативи НБУ, а саме Н2, Н4, Н5, Н6, Н7, Н9, Н11, Н12. Це дає можливість оцінити рівень виконання економічних нормативів, але комплексно оцінити фінансову стабільність банку за допомогою цієї методики майже неможливо, бо він

включає в себе не всі компоненти розглянутої вище системи, за якою НБУ оцінює рівень фінансової стабільності банків.

Агрегований показник включає інші показники, розрахунок яких дає можливість виявити фінансову стабільність банку з урахуванням зовнішніх факторів, коефіцієнтів платоспроможності та рентабельності. Під час розрахунку враховуються групи коефіцієнтів, що наведено в табл. 1.6 .

Таблиця 1.6 – Групи показників, що враховуються під час розрахунку агрегованого індикатора фінансової стабільності банку (AIFS)

№	Назва	Характеристика	Ваговий коефіцієнт
Субіндекс фінансової стабільності (FSI)			
K1	Коефіцієнт платоспроможності	Визначає достатність власного капіталу для виконання вимог кредиторів та забезпечення інтересів вкладників	0,7
K2	Коефіцієнт рентабельності	Характеризує величину і структуру прибутку та ефективність використання банком ресурсів	
K3	Коефіцієнт ліквідності	Характеризує можливість виконати зобов'язання перед контрагентами	
K4	Коефіцієнт кредитного ризику	Визначає ступінь загрози втрати частини ресурсів чи недоотримання прибутку	
K5	Коефіцієнт валютного ризику	Виражає можливий чи наявний ризик для капіталу чи надходжень, спричинений несприятливими коливаннями курсів іноземних валют	
Субіндекс фінансової вразливості (FVI)			
K6	Коефіцієнт фінансової вразливості	Відображає макроекономічні умови, включаючи стан державного бюджету	0,2
Субіндекс економічного клімату (ECI)			
K7	Коефіцієнт економічного клімату	Характеризує стан економіки основних контрагентів України	0,1

На відміну від попередніх двох методик, методика Кромонава ґрунтується на використанні семи абсолютних параметрів: статутного капіталу; власного капіталу; зобов'язань «до запитання»; сумарних зобов'язаннях; ліквідних активів; ризикових (робочих) активів; розміру

«захищеного» капіталу. Ця методика відображає інший підхід до оцінки рівня фінансової стабільності та охоплює ті компоненти, які не беруться до уваги під час розрахунку інтегрального та агрегованого показників.

За допомогою даних, які беруться з балансу банку, розраховується шість критеріальних коефіцієнтів, за якими й визначають фінансовий стан банків (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Критеріальні коефіцієнти, за якими визначають фінансовий стан банку за допомогою методики Кромонава

№	Назва коефіцієнта
K1	генеральний коефіцієнт надійності
K2	коефіцієнт миттєвої ліквідності
K3	крос-коефіцієнт
K4	генеральний коефіцієнт ліквідності
K5	коефіцієнт захищеності капіталу
K6	коефіцієнт фондової капіталізації прибутку

Загальний аналіз наведених вище методик дає змогу виділити компоненти, на яких зосереджується кожен із підходів під час оцінки фінансової стабільності банку.

В основу таксонометричного методу закладено вибір еталону та порівняння оптимальних параметрів його фінансової стабільності з відповідними параметрами векторів усіх інших об'єктів дослідження. Відмінність даної методики від інших, що використовуються для рейтингової оцінки, полягає в поданні всіх статистичних даних за обраними критеріями (показниками) у вигляді матриці, де окремий рядок є вектором фінансової стабільності, координатами якого є значення критеріїв (показників).

Для забезпечення ефективного управління фінансовою стабільністю банку необхідно використовувати інструментарій економіко-математичного моделювання, за допомогою яких можна розробити механізм вдосконалення функціонування стабільного банку через пізнання об'єкта дослідження. Серед інструментів економіко-математичних методів найчастіше використовують

економетричні методи для аналізу рівня фінансової стабільності банку, які дозволяють визначити вплив зміни зовнішнього середовища на фінансову стабільність, проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки між економічними змінними. Побудова цієї моделі потребує цілої низки підходів і методів, що потребує значного часу, а тому не може бути застосована для проведення оперативного аналізу фінансової стабільності банку.

Також пропонується науковцями визначати вагові коефіцієнти стабільності банку за допомогою лінійного дискримінантного аналізу. Метою цього методу аналізу є пошук такої лінійної комбінації змінних, яка б оптимально розділила розглянуті групи. Хоча, вагові коефіцієнти не є надійними для оцінки фінансової стабільності банківських установ; дискримінантні моделі не дають відповіді на питання, які з факторів вплинули на зміну рівня фінансової стабільності; за результатами використання моделей не можна отримати інформацію можливого подальшого розвитку банку.

Ще один метод дослідження фінансової стабільності – графічне відображення. Переваги такого методу в тому, що він допомагає зобразити потрібну інформацію в більш зрозумілому для користувача вигляді, наприклад відобразити динаміку зміни обсягу наданих кредитів за різні роки. Цей метод відображає не тільки тренд розвитку банку, а й розкриває кількісні значення, які допомагають проводити порівняльний аналіз фінансової стабільності одного банку з різних періодів, так і окремих банків між собою. Цей метод зручний для відображення аналізованих даних у динаміці.

Головним недоліком є те, що графічне відображення потребує доповнення описом статистичних характеристик досліджуваних рядів динаміки. Тому необхідно проводити зазначені дослідження з погляду кожного показника фінансової стабільності і тому таких показників може бути багато.

Загальна оцінка фінансової стабільності банків проводиться з використанням проаналізованих вище методик та охоплює такі етапи:

- формування гіпотези про систему показників, що визначають фінансову стабільність банку (непараметричний аналіз на підставі коефіцієнтного підходу); оцінка рівня значущості показників (економетричне моделювання), визначення системи найбільш інформативних показників (ознак);
- побудова моделей ретроспективної та перспективної діагностики фінансової стабільності банку з використанням агрегованого індексу;
- розробка системи адекватних управлінських рішень щодо вибору стратегії забезпечення фінансової стабільності банку, що функціонує в умовах нелінійності розвитку макроекономічного середовища з використанням апарату теорії ймовірності та нечітких множин.

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши основні підходи щодо визначення суті фінансової стабільності банку пропонуємо таке трактування економічного змісту фінансової стабільності банківської установи – це комплексна характеристика, що зумовлює фінансові можливості банку до безперервного функціонування в межах допустимих відхилень якісних і кількісних економічних параметрів, а також до збереження фінансової рівноваги та здатності протистояти внутрішнім і зовнішнім негативним впливам, спроможність оптимально розподіляти фінансові ресурси для досягнення високих фінансових результатів і мінімізації банківських ризиків.

Стабільність банків визначається умовами й чинниками, які формуються на мікрорівні та макрорівні.

Забезпечення фінансової стабільності передбачає регулярний моніторинг та аналіз різноманітних факторів вразливості й ризиків для фінансової системи на основі макроекономічних і пруденційних показників та відповідного реагування на них.

Оцінка фінансової стабільності банку повинна включати аналіз усіх аспектів його діяльності. В основному вона базується на загальновідомих методах та інструментах, проте не має єдиної визначеної методології оцінки.

Тому аналітики використовують кілька методик, які суттєво відрізняються між собою і включають різні показники.

Однією з відомих методик є визначення інтегрального індикатора або індексу стабільності. Використання інтегральних оцінок для здійснення діагностики фінансового стану банку, визначення рівня безпеки його функціонування, а також фінансової стабільності на сьогодні виступає одним із вагомих показників для подальшого моделювання їх діяльності.

2 КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКА ПАТ «ПУМБ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика банку ПАТ «ПУМБ»

Публічне акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний Банк» – великий і надійний приватний банк, який прагне бути фінансовим радником і помічником як для приватних осіб, так і для корпоративних клієнтів, передбачає їхні очікування і потреби, а також пропонує ефективні рішення.

ПУМБ першим серед українських банків запровадив визнану в міжнародному банківському співтоваристві операційну систему – програмний продукт Midas виробництва компанії Misys IBS Ltd. (Велика Британія), яка функціонує в Банку з 1995р. Платежі в іноземних валютах здійснюються в SWIFT. Платежі в гривні – в Системі електронних платежів НБУ. Починаючи з 2004 р. функціонує Резервний Центр ПУМБ.

Сьогодні Публічне акціонерне товариство «ПУМБ» – один з найбільших банків, визнаний лідер фінансового сектору України. Банк надає повний спектр фінансових послуг для корпоративних і приватних клієнтів, а також представників малого та середнього бізнесу. На українському ринку він має стійку репутацію соціально відповідальної, надійної і стабільної структури, що пропонує споживачам сервіси європейської якості.

У своїй діяльності банк керується Законом України «Про банки та банківську діяльність» [48], Законом України «Про господарські товариства» [47], Законом України «Про цінні папери та фондову біржу» [46], Законом України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» [50], іншим чинним законодавством України. Банк виконує вимоги нормативно-правових актів Національного банку України, користується єдиними правилами

бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної автоматизації і комп'ютеризації, подає Національному банку України звітність та інформацію в установлених останнім формам і обсягах .

Метою діяльності банку є залучення, накопичення і використання грошових коштів для всебічного сприяння економічного розвитку банку і отримання прибутку в інтересах акціонерів.

На підставі ліцензії Національного банку України «ПУМБ» здійснює наступні банківські операції:

- приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;
- відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них;
- розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

За наявності банківської ліцензії банк має право без отримання письмового дозволу здійснювати такі операції та угоди:

- надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;
- придбання права вимоги на виконання зобов'язань в грошовій формі за поставленні товари чи надані послуги, беручи на себе ризик виконання таких вимог та приймання платежів (факторинг);
- лізинг;
- послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;
- надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій.

Також за наявності банківської ліцензії та отриманого письмового дозволу Національного банку України «ПУМБ» здійснює такі операції:

- операції з валютними цінностями;
- емісію власних цінних паперів;
- організацію купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів.

Крім цих операцій ПАТ «ПУМБ», відповідно до чинного законодавства і на підставі відповідних ліцензій Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку, може здійснювати депозитарну діяльність зберігача цінних паперів та професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами: брокерську діяльність, дилерську діяльність та андеррайтинг. Банк не здійснює діяльність у сфері матеріального виробництва, торгівлі, страхування, крім виконання функцій страхового посередника.

Статутний фонд (капітал) комерційного банку формується за рахунок коштів акціонерів або пайових внесків засновників (учасників) банку. Забороняється використовувати для формування статутного фонду (капіталу) бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу. Розмір статутного фонду (капіталу) визначається засновниками (акціонерами) банку, але не може бути меншим від розміру, встановленого НБУ.

Акціонерами ПАТ «ПУМБ» є Ахметов Р. Л. (99,9011%), Бандура Г. А. (0,0990%):

- ПАТ «Систем Кепітал менеджмент» (100%), яке має пряму участь у товаристві з обмеженою відповідальністю «СКМ ФІНАНС» (100%), якому належить 92,2433% статутного капіталу Банку.

- ПАТ «Систем Кепітал менеджмент» (100%), яке має пряму участь у SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ Холдінгз лімітед) (1%), якому належить 7,6578% статутного капіталу Банку.

- SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ Холдінгз лімітед) (99%), якому належить 7,6578% статутного капіталу Банку.

- ПАТ «Систем Кепітал менеджмент» з обмеженою відповідальністю «СКМ ФІНАНС», SCM HOLDINGS LIMITED (СКМ Холдінгз лімітед) та ПАТ «ПУМБ».

За 2017 р. статутний капітал банківського сектору збільшився на 84 млрд грн. або на 20,4%. Основний чинник – докапіталізація держбанків. Регулятивний капітал зріс на 16,4 млрд грн. або 15,3%. Рівень адекватності капіталу в цілому по системі виріс.

ПУМБ є універсальним банком і надає всі види банківських послуг.

Із 2010 р. банк пропонує послуги онлайн-банкінгу, надаючи клієнтам можливість керування своїми фінансами за допомогою комп'ютеру чи мобільного телефону в режимі 24/7 з використанням інструментів «ПУМБ online» та «ПУМБ mobile».

Органами управління ПАТ «ПУМБ» є:

- Загальні збори акціонерів;
- Наглядова Рада та Правління;
- Органами контролю Банку є внутрішній аудит.

Загальні збори акціонерів є найвищим органом банку. В Загальних зборах акціонерів мають право приймати участь всі акціонери банку незалежно від кількості та виду акцій, якими вони володіють.

До компетенції Загальних зборів акціонерів належить:

- внесення змін до Статуту банку;
- затвердження річних результатів діяльності банку, затвердження звітів та висновків ревізійної комісії та зовнішнього аудитора;
- прийняття рішень щодо розподілу прибутку та покриття збитків;
- прийняття рішень про збільшення або зменшення статутного капіталу;
- обрання та відкликання Голови та членів Наглядової ради та Ревізійної комісії, прийняття рішень щодо винагороди Голові та членам Наглядової ради;
- прийняття рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб банку;
- визначення основних напрямків діяльності банку, затвердження планів та звітів щодо здійснення діяльності по ним;
- вирішення інших питань стосовно діяльності банку.

Наглядова Рада затверджує в межах своєї компетенції положення, якими регулюються питання, пов'язані з діяльністю банку, визначає його внутрішню організаційну структуру на рівні управлінь та вирішує інші питання, що входять до її компетенції. Наглядова Рада контролює діяльність Правління банку, дотримання Статуту та будь-яких інших відповідних нормативних положень.

В якості основного контролюючого органу банку вона виконує наступні функції:

- затвердження внутрішніх положень, що регламентують діяльність структурних підрозділів Банку;
- підготовка порядку денного Загальних зборів, прийняття рішення про дату їх проведення та про включення пропозицій до порядку денного, крім скликання акціонерами позачергових Загальних зборів;
- повідомлення акціонерів про проведення Загальних зборів відповідно до законодавства;
- прийняття рішення про продаж раніше викуплених Банком акцій;
- прийняття рішення про розміщення Банком інших цінних паперів, крім акцій;
- прийняття рішення про викуп розміщених Банком інших, крім акцій, цінних паперів;
- затвердження ринкової вартості майна у випадках, передбачених законодавством.

Правління банку є виконавчим органом банку, який здійснює управління поточною діяльністю банку, формування фондів, необхідних для поточної діяльності банку, та несе відповідальність за ефективність його роботи згідно з принципами та порядком, встановленими статутом банку, рішеннями Загальних зборів акціонерів і Наглядової Ради.

Правління приймає рішення стосовно всієї діяльності банку, якщо тільки така діяльність не входить до сфери компетенції Загальних зборів акціонерів або Наглядової Ради.

З метою оперативного контролю Наглядової Ради за діяльністю банку створюється служба внутрішнього аудиту. Служба внутрішнього аудиту підпорядковується Наглядовій Раді та звітує перед нею.

Для забезпечення додаткових заходів з метою управління ризиками в банку створені постійно діючі комітети, зокрема:

- кредитний комітет, який щомісячно оцінює якість активів банку та готує пропозиції щодо формування резервів на покриття можливих збитків від їх знецінення;

- комітет з питань управління активами та пасивами, який щомісячно розглядає собівартість пасивів та прибутковість активів і приймає рішення щодо політики відсоткової маржі;

- тарифний комітет, який щомісячно аналізує співвідношення собівартості послуг та ринкової конкурентоспроможності діючих тарифів, відповідає за політику банку з питань операційних доходів;

- комітет по роботі з проблемною заборгованістю, який оцінює стан простроченої клієнтської заборгованості за кредитами, готує пропозиції та приймає рішення щодо її врегулювання;

- комітет з управління операційним ризиком, який реалізує стратегію управління операційним ризиком та здійснює контроль за її ефективним впровадженням;

- моніторинговий комітет, який забезпечує ефективний процес моніторингу кредитної заборгованості позичальників бізнес-напрямку корпоративних клієнтів.

Банк самостійно вирішує і створює органи управління фінансовими ризиками з метою забезпечення сприятливих фінансових умов захисту інтересів вкладників та інших кредиторів.

У порівнянні з іншими сферами підприємницької діяльності власний капітал банку займає невелика питома вага в сукупному капіталі. Це порозумівається специфікою діяльності банку як заснування, що здійснює мобілізацію вільних ресурсів на грошовому ринку і надання їх у борг.

У банках власний капітал служить для страхування інтересів вкладників (захисна функція капіталу) та фінансового забезпечення оперативної діяльності. У цьому зв'язку розмір власного капіталу є чинником забезпечення надійного функціонування банку і повинен знаходитися під контролем органів, що регулюють діяльність комерційних банків.

Тому, є підстави вважати, що власний капітал банків виконує і регулюючу функцію: через фіксування його розмірів регулювальні органи впливають на діяльність комерційних банків у цілому.

Багатофункціональне призначення власного капіталу банку робить його неоднорідним по складу. Одна частина, призначається для забезпечення оперативної діяльності, є найбільш постійної і виступає у формі статутного фонду, частково резервного фонду, фонду амортизації, фондів економічного стимулювання.

Друга частина призначена для страхування активних і інших операцій банку від збитків. Ця частина більш рухлива і виступає у формі страхового фонду, частково резервного фонду, резервів для покриття збитків, зв'язаних з непогашенням позичок. Третя частина призначена для цілей регулювання розміру власного капіталу банку, хоча може використовуватися як для забезпечення оперативної діяльності так і для страхових потреб.

Власний капітал банку являє собою грошові кошти, внесені акціонерами (засновниками банку), а також кошти, утворені в процесі подальшої діяльності банку.

У порівнянні з підприємствами інших сфер діяльності власний капітал комерційного банку займає незначну питому вагу у сукупному капіталі, приблизно 8 – 10%, тоді як у промислових підприємствах 40 – 60%, до того ж він має інше призначення в банках, аніж в інших сферах підприємництва. Якщо в останніх це – забезпечення платоспроможності і виконання більшості оперативних функцій підприємств та організацій, то власний капітал комерційного банку слугує перш за все для страхування інтересів вкладників і меншою мірою – для фінансового забезпечення своєї оперативної діяльності.

Розмір власного капіталу є важливим фактором забезпечення надійності функціонування банку і має перебувати під контролем органів, що регулюють діяльність комерційних банків.

Джерелами формування капіталу банку можуть бути:

1. Статутний капітал банку, який, у свою чергу, формується з акціонерного або приватного капіталу під час організації нового банку шляхом акумулювання внесків засновників чи випуску і реалізації акцій. Статутний фонд комерційного банку формується лише за рахунок власних коштів акціонерів. Забороняється формування статутного капіталу за рахунок бюджетних коштів та коштів, отриманих у кредит і під заставу.

2. Резервний фонд комерційного банку. Це грошові ресурси, що резервуються банком для забезпечення непередбачених витрат, покриття збитків від банківської діяльності, а також виплати дивідендів по привілейованих акціях, якщо недостатньо прибутку. Наявність коштів в ньому забезпечує стійкість комерційного банку, зменшує вірогідність його банкрутства. Розмір резервного фонду та щорічних внесків до нього встановлюється зборами акціонерів і фіксується в установчих документах, але він не може бути меншим 25% статутного фонду, а розмір відрахувань – меншим 5% чистого прибутку.

Коли резервний фонд досягає встановленої величини, то відрахування до нього припиняються. У випадку використання коштів з резервного фонду відрахування від чистого прибутку на його формування відновлюються.

3. Спеціальні фонди (фонд основних коштів, фонд переоцінки основних засобів та інші), які призначені для виробничого та соціального розвитку банку. Порядок формування і використання цих коштів визначається статутними документами банку. Формуються ці фонди за рахунок прибутку.

4. Нерозподілений прибуток – джерело внутрішнього походження. За своїм змістом він є резервом банку, який залишається після розподілу чистого прибутку на сплату податку, формування резерву та виплату дивідендів

власникам і призначається на капіталізацію, тобто на розширення банківського бізнесу.

Оскільки розмір усіх відрахувань (крім дивідендів) завчасно визначено, то залишок нерозподіленого прибутку за минулий рік залежить головним чином від розміру дивідендів, які повинні сплачуватися акціонерам.

Розмір власного капіталу комерційного банку залежить від таких факторів:

- рівня мінімальних вимог НБУ до статутного фонду (це мінімальний розмір статутного фонду, який банк повинен мати сплаченим);
- специфіки клієнтури. За значної кількості невеликих вкладників власного капіталу потрібно буде менше ніж за наявності великих вкладників;
- характеру активних операцій. Наявність значного обсягу ризикованих операцій потребує відносно більшого розміру власного капіталу.

Українська методика визначення капіталу банку і розрахунку його достатності впливає з рекомендацій Базельського комітету. Згідно з ними капітал банку поділяють на основний (капітал I рівня) та додатковий (капітал II рівня).

Капітал банку складається з суми основного та додаткового капіталу за мінусом відвернень з урахуванням основних засобів. Склад основного та додаткового капіталу, а також відвернень визначається НБУ. При розрахунках розмір додаткового капіталу не повинен перевищувати розмір основного капіталу, як це визначено міжнародними стандартами. Відрахування вартості основних засобів здійснюється тільки тоді, коли вони перевищують суму основного й додаткового капіталів за мінусом відвернень.

Таким чином, рух банківського капіталу відбувається постійно як в просторі, так і в часі. Встановлення контролю та прогнозування руху капіталу є важливою передумовою пошуку шляхів його нарощування та недопущення втрат [18].

Використовуючи дані фінансової звітності банку ПАТ «ПУМБ» за 2016 – 2018 рр. розрахуємо показники, що характеризують капітал банку. Показники та алгоритм розрахунку наведений у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники, що характеризують капітал банку

№	Показники	Формули
К1	Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів	$ВК/ЗК \cdot 100\%$, де ВК – власний капітал; ЗК – залучені кошти.
К2	Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та пасивів банку	$ВК/П \cdot 100\%$, де П – пасиви банку.
К3	Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів банку	$ВК/А \cdot 100\%$, де А – активи банку.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів:

$$К1 = 4048295 / 40504313 = 9\% \text{ – в 2016 р.}$$

$$К1 = 4804725 / 41659069 = 11\% \text{ – в 2017 р.}$$

$$К1 = 6317869 / 43547322 = 14\% \text{ – в 2018 р.}$$

За цим показником видно, що з 2016 – 2018 рр. надійність банку стрімко зростає.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та пасивів банку:

$$К2 = 4048295 / 44552608 = 9\% \text{ – в 2016 р.}$$

$$К2 = 4804725 / 46463794 = 10\% \text{ – в 2017 р.}$$

$$К2 = 6317869 / 49865191 = 12\% \text{ – в 2018 р.}$$

За цим показником видно, що у 2018 р. більш інтенсивне використання власних коштів порівняно з попередніми роками.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів банку:

$$К3 = 4048295 / 44552608 = 9\% \text{ – в 2016 р.}$$

$$К3 = 4804725 / 46463794 = 10\% \text{ – в 2017 р.}$$

$$К3 = 6317869 / 49865191 = 12\% \text{ – в 2018 р.}$$

Враховуючи, що нормативне значення показника зважених до ризику активів становить 8%, можна вважати, що банк у 2018 р. має достатньо капіталу для здійснення діяльності.

Таким чином, банк має достатньо капіталу як для проведення активних операцій з урахуванням ризиків, так і покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банк бере на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечити захисту вкладів, фінансової стійкості та стабільної діяльності банку.

2.2 Аналіз фінансового стану банку ПУМБ

Теоретичне дослідження поняття «фінансова стабільність банку» дало змогу виділити наступні її складові: фінансова, ліквідність, платоспроможність, стійкість. Розпочнемо з аналізу ліквідності .

У сучасній економічній літературі термін «ліквідність» має широкий спектр застосування і характеризує абсолютно рівні об'єкти економіки.

Ліквідність – одна з узагальнюючих якісних характеристик діяльності банку. Правильна оцінка ліквідності та ефективне управління нею є однією з найважливіших передумов успішної діяльності банку. Під ліквідністю банку розуміють його здатність швидко перетворювати свої активи в грошові кошти з мінімальною втратою їх вартості з метою своєчасного виконання своїх зобов'язань. Причиною надзвичайної важливості підтримання належної ліквідності комерційного банку є сама специфіка його діяльності: він оперує великою масою чужих грошей, які в будь-який момент можуть бути вилучені їх власниками.

Крім уже наведеного визначення він використовується в поєднаннях з іншими поняттями, стосується як конкретних об'єктів економічного життя (товар, цінний папір), так і суб'єктів національної економіки (банк, підприємство, ринок), а також для визначення характерних рис діяльності економічних суб'єктів (баланс банку, баланс підприємства).

Ліквідність комерційного банку базується на постійній підтримці об'єктивно необхідного співвідношення між трьома її складовими — власним капіталом банку, залученими і розміщеними ним коштами шляхом оперативного керування їхніми структурними елементами [35].

З урахуванням цього у світовій банківській теорії і практиці ліквідність прийнято розуміти, як «запас» або як «потік». При цьому ліквідність, як «запас», містить у собі визначення рівня можливості комерційного банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами у визначений конкретний момент часу шляхом зміни структури активів на користь їхні високоліквідних статей за рахунок наявних у цій області невикористаних резервів.

Якщо аналізувати ліквідність з погляду динаміки, то він припускає оцінку спроможності комерційного банку протягом визначеного періоду часу змінювати сформований несприятливий рівень ліквідності або запобігати погіршенню досягнутого, об'єктивно необхідного рівня ліквідності за рахунок ефективного управління відповідними статтями активів і пасивів, залучення додаткових позикових коштів, підвищення фінансової стійкості банку шляхом зростання доходів.

Ліквідність банку визначається збалансованістю між строками і сумами погашення активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел та напрямів використання коштів, зокрема таких, як видача кредитів та здійснення витрат.

Таким чином, кожний комерційний банк повинен самостійно забезпечувати підтримку своєї ліквідності на певному рівні на основі аналізу її стану, прогнозування результатів діяльності та проведення перевірки у сфері формування статутного капіталу, фондів спеціального призначення та резервів, залучення коштів юридичних і фізичних осіб, здійснення активних кредитних операцій. Тобто ліквідність як «потік» являє собою ліквідність банку протягом певного періоду в динаміці, тобто відбиває її зміни, напрями цих змін, тенденції подальших коливань. Про достатню ліквідність комерційного банку можна говорити лише тоді, коли є достатньою його

ліквідність в динаміці, яка, у свою чергу, передбачає належний рівень статичної ліквідності в кожний момент часу.

Для здійснення операційної діяльності, пов'язаної з залученням коштів і їхнього розміщення в умовах ринкової невизначеності майбутнього попиту і надходжень наявних коштів за визначений період, банку потрібні кошти в їхній ліквідній формі, тобто такі активи, що могли б бути легко і швидко перетворені в готівку з невеликим ризиком втрат або взагалі без нього.

Ліквідний банк має можливість своєчасно і повно забезпечувати виконання своїх боргових і фінансових зобов'язань перед усіма контрагентами, що визначається наявністю достатнього власного капіталу банку, оптимальним розміщенням і величиною коштів по статтях активу і пасиву балансу з урахуванням відповідних термінів.

Баланс вважається ліквідним, якщо його стан дозволяє за рахунок швидкої реалізації коштів по активу покривати термінові зобов'язання по пасиву. На баланс банку впливає структура його активів: чим більше частка першокласних ліквідних коштів у загальній сумі активів, тим вища ліквідність банку. Крім того, ліквідність банку залежить від ступеня ризику окремих активних операцій: чим більша частка високоризикових активів у балансі банку, тим нижча його ліквідність.

Треба мати на увазі, що ліквідність банку залежить не тільки від наявних у нього ліквідних ресурсів, а й від рівня ліквідності його клієнтів. Насамперед, від забезпечення юридичними і фізичними особами постійного поповнення коштів на рахунках, відсутності заборгованості перед бюджетом та іншими господарюючими суб'єктами тощо. На ліквідність банків також впливає наявність застави у позичальників.

Формування ліквідності відбувається поступово в процесі його розвитку, збільшення кількості та обсягів здійснюваних ним активних і пасивних операцій. Вибір показників для оцінювання ліквідності банку може залежати від особливостей ринку, на якому функціонує банк, виду банківських операцій, умов та специфіки їх здійснення.

Для регулювання та аналізу ліквідності банку, центральні банки застосовують кілька коефіцієнтів ліквідності. Звичайно, одним коефіцієнтом простіше керувати як комерційному банку, так і центральному. Проте система багатьох коефіцієнтів дає змогу центральному банку гнучкіше проводити свою політику резервних вимог, наприклад, змінювати рівень вимог для однієї категорії депозитів і залишати його без зміни для іншої. Це посилює ефективність управління ліквідністю банківської системи з боку центрального банку.

Для банків установлені три основні нормативи ліквідності, що наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Нормативи ліквідності

Норматив	Назва	Формула	Значення
Н4	Норматив миттєвої ліквідності	$H4 = (K_p + K_r) / P \cdot 100\%$, де Ka – сума коштів у касі ; Kp – кореспондентських рахунок ; P3 – поточні зобов'язання.	встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів.
Н5	Норматив поточної ліквідності	$H5 = (A_p + A_v / 3) \cdot 100\%$, де A – активи первинної та вторинної ліквідності ; З – зобов'язання банку з кінцевим строком погашення.	встановлюється для визначення збалансованості строків і сум ліквідних активів та зобов'язань банку.
Н6	Норматив короткострокової ліквідності	$H6 = (A_p / Z_k) \cdot 100\%$. Al – ліквідні активи ; Kз – короткострокові зобов'язання зі строком погашення до одного року.	встановлюється для контролю за здатністю банку виконувати прийняті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів.

Оцінка рівня ліквідності банку ПАТ «ПУМБ» буде проведена за двома групами показників: за обов'язковими нормативами ліквідності та коефіцієнтами ліквідності за 2016–2018 рр.

Нормативне значення Н4 (норматив миттєвої ліквідності) має бути не менше 20 %.

$$H4 = 1162368 + 1213522 / 40504313 \cdot 100\% = 50 - \text{за } 2016 \text{ р.}$$

$$H4 = 1499210 + 1178795 / 41659069 \cdot 100\% = 60 - \text{за 2017 р.}$$

$$H4 = 1943482 + 743346 / 43547322 \cdot 100\% = 60 - \text{за 2018 р.}$$

Отже, в ПАТ «ПУМБ» норматив миттєвої ліквідності має значні високі показники від нормативного значення. За 2016р. відхилення від нормативного значення становить 30%, у 2017р. та у 2018р. – 40% .

Норматив поточної ліквідності (H5) має бути не менше ніж 40 %.

$$H5 = 42104137 / 40504313 \cdot 100\% = 103 - \text{за 2016 р.}$$

$$H5 = 44048761 / 41659069 \cdot 100\% = 105 - \text{за 2017 р.}$$

$$H5 = 47179065 / 43547322 \cdot 100\% = 108 - \text{за 2018 р.}$$

За розрахунками бачимо, що відхилення від нормативу за 2016 р. 63%, за 2017 р. відхилення становить 65%, а за звітній – 68%. Доволі високі показники поточної ліквідності.

Нормативне значення H6 має бути не менше 20 %.

$$H6 = 17348382 / 40504313 \cdot 100\% = 42 - \text{за 2016 р.}$$

$$H6 = 18621697 / 41659069 \cdot 100\% = 44 - \text{за 2017 р.}$$

$$H6 = 19934768 / 40504313 \cdot 100\% = 49 - \text{за 2018 р.}$$

Отже, за розрахунками видно, що за 2017 р. норматив короткострокової ліквідності збільшився на 2% від попереднього року, а за 2018 р. збільшився на 5% в.

Як показують розрахунки, ліквідність банку протягом періоду підвищилась. Усі нормативи ліквідності банком дотримуються і значно перевищують нормативне значення.

Однак таку ситуацію не можна вважати цілком позитивною. Значне перевищення банком нормативних значень коефіцієнтів ліквідності свідчить про те, що банк працює дуже обережно, а тому занадто багато своїх коштів вкладає у високоліквідні активи, які зазвичай є менш дохідними, ніж активи з більшим строком вкладення коштів. Отже, банк з погляду отримання доходу неефективно використовує запозичені на ринку фінансові ресурси. Це було характерно для нього в першому періоді і ще помітніше в другому періоді, що, зазвичай, повинно турбувати керівництво і власників банку.

Аналіз платоспроможності ПАТ «ПУМБ».

Поняття «платоспроможності» тісно пов'язане з поняттям «ліквідності». Під платоспроможністю розуміють можливість перетворення активів у швидко реалізовані та спроможність юридичної чи фізичної особи виконати свої платіжні зобов'язання у повному обсязі [51].

Тобто ліквідність розглядають як необхідну та обов'язкову умову платоспроможності, контроль за виконанням якої бере на себе не тільки сама юридична чи фізична особа та, як певний орган зовнішнього контролю і нагляду.

Не зважаючи на взаємозв'язок платоспроможності й ліквідності банку, це різні поняття і, як зазначає О. Дзюблюк «... між ними все таки існує суттєва відмінність» [14].

Так, наприклад, НБУ і Світовий банк розглядають платоспроможність банку в контексті достатності його власного капіталу, який гарантує виконання зобов'язань, взятих на себе банком. Відповідно, банк вважається неплатоспроможним тільки тоді, коли власний капітал має знак «мінус» .

Але якщо він за додатного показника суми власного капіталу не може виплачувати готівку, то він вважається платоспроможним, але неліквідним. З цього видно, наскільки ці поняття тісно пов'язані, доки у банку існує власний капітал та разом з тим, між ними існують і суттєві розбіжності, які впливають з буття двох форм грошей – готівкових та безготівкових, у зв'язку з чим ліквідність банку цілком пов'язана з рухом готівки, відображаючи звітність банку виплачувати своїм вкладникам та надійним позичальникам готівку. Саме тому банку для підтримки своєї ліквідності потрібні не взагалі кошти у грошовій формі, а тільки готівка. Тому НБУ, ототожнюючи сутність платоспроможності і ліквідності банку встановив банкам різні нормативи: норматив платоспроможності та окремо норматив ліквідності, методика розрахунку яких суттєво відрізняється. Але норматив платоспроможності (так само як і сама платоспроможність) «... відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями», що за неточного

формулювання ліквідності банку помилково прирівнює її до платоспроможності, оскільки для підтримки своєї ліквідності банку потрібна лише готівка, а не весь регулятивний капітал банку [37].

В більш ширшому розумінні платоспроможність – це спроможність банку в належні терміни, а також повною мірою відповідати за своїми зобов'язаннями. Однак вона залежить не тільки від ліквідності балансу, а й від інших факторів. Коли відсутня ліквідність, банк навряд чи може бути платоспроможним. Як показує практика, втрата банком ліквідності призводить до його неплатоспроможності, після чого, як наслідок, настає банкрутство.

Отже, в забезпеченні діяльності комерційного банку високого рівня стабільності, тривалості і надійності ліквідність первинна, платоспроможність – вторинна.

Платоспроможність банку – це достатність власних коштів для забезпечення захисту інтересів вкладників та інших кредиторів банку.

Основними ознаками платоспроможності є:

- наявність у достатньому обсязі коштів на розрахунковому рахунку;
- відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Дотримання банківських норм достатності капіталу дає змогу:

- зменшити кредитний ризик;
- змінити плату за кредит;
- відмінити кредитні ліміти.

Банку необхідно мати достатній капітал для забезпечення обсягу і характеру своїх комерційних угод. Достатність капіталу визначається чотирма показниками:

- мінімальний розмір статутного фонду;
- мінімальний розмір власних коштів банку (капіталу);
- платоспроможність банку;
- достатність капіталу (співвідношення власних і залучених коштів).

Аналіз платоспроможності здійснюється шляхом зіставлення наявності і надходження коштів з платежами першої необхідності (податки, розрахунки з органами соціального страхування, пенсійного фонду та інші нарахування, погашення позик, оплата комунальних послуг і послуг сторонніх організацій, оплата праці).

У ПУМБ розраховуються нормативи платоспроможності і достатності (табл.2.3).

Таблиця 2.3 – Нормативи платоспроможності

Норматив	Назва	Формула	Значення
Н3	Норматив платоспроможності	$N3 = K / A_p \cdot 100\%$	Норматив платоспроможності – це співвідношення капіталу банку і сумарних активів, зважених щодо відповідних коефіцієнтів за ступенем ризику. Співвідношення капіталу банку (K) і активів (A_p) визначає достатність капіталу банку для проведення активних операцій з урахуванням ризиків, що характерні для різноманітних видів банківської діяльності.
Н4	Норматив достатності капіталу	$N4 = (K / 3A) \cdot 100\%$	Співвідношення капіталу (K) до загальних активів банку, зменшених на створені відповідні резерви (3A), визначає достатність капіталу, виходячи із загального обсягу діяльності, незалежно від розміру різноманітних ризиків.

Нормативне значення Н3 (норматив платоспроможності) не може бути нижчим 8%.

У ПУМБ норматив платоспроможності у грудні 2016 р. був виконаний лише один раз, 30 грудня. Середньозважена цього нормативу у грудні становила всього 5,58% і було зафіксовано 22 порушення. Це дуже негативно впливало на загальний рівень роботи не тільки окремого відділення, але і обласної дирекції ПУМБ. Це свідчить про недостатність капіталу покрити активи, можливо, з високими ступенями ризику.

Керівництво банку розглянуло свої позиції з цього питання, і вже в січні 2017 р. помітно збільшився цей показник, хоча відхилення від 8% ще були досить відчутні. Зросла і середньозважена цього нормативу, становище помітно стабілізувалось. Ця тенденція посилилась і в лютому. Цей норматив

помітно зріс. Хоч зафіксовано 15 порушень, але середньозважена вже становила 7,01%, що свідчить про посилення роботи банку щодо виконання цього нормативу.

Тобто були переглянуті високоризикові активи банку і адекватність їхньої прибутковості до ризику з одночасним нарощуванням капіталу.

Норматив достатності капіталу (Н4) – це співвідношення капіталу до загальних активів банку, зменшених на створені відповідні резерви.

Нормативне значення Н4 повинно бути не менше, ніж 4%.

$N4 = 40\,482\,95 / 445\,526\,08 \cdot 100 = 9,08\%$ – за 2016 р.

$N4 = 4\,804\,725 / 46\,463\,794 \cdot 100 = 10,4\%$ – за 2017 р.

$N4 = 6\,317\,869 / 49\,865\,191 \cdot 100 = 12,6\%$ – за 2018 р.

Отже, з цих підрахунків видно, що наближене значення цього показника коливається, але межу 4% перевищує достатньо.

Тож у ПУМБ помітна тенденція до активізації роботи щодо оптимального формування активів і пошуку різних способів поповнення власних коштів (капіталу) банку. Хоч у грудні 2016 р. цей показник значно знизився.

Не менш важливим показником діяльності банку є показник фінансової стійкості, що є основою стабільності банку.

Фінансова стійкість комерційного банку – це якісна динамічна інтегральна характеристика спроможності банку ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є фінансова стійкість та стабільний їх розвиток. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короткочасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень та

підвищення соціальних стандартів, що відображає актуальність теми, а саме подальшу оцінку фінансової стійкості вітчизняних банків.

У світовій практиці для прогнозування стійкості роботи, вибору фінансової політики, а також визначення ризику банкрутства використовуються різні економіко-математичні моделі.

Найбільш вживаний метод оцінки ймовірності банкрутства – це п'ятифакторна модель запропонована відомим західним економістом Е.Альтманом.

Формула розрахунку п'ятифакторною моделі Альтмана має вигляд:

$$Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + X_5, \quad (2.1)$$

де X_1 – частка оборотного капіталу в активах;

X_2 – відношення накопиченої (нерозподіленого) прибутку до суми активів;

X_3 – рентабельність активів (відношення прибутку до сплати відсотків і податків (ЕВІТ) до загальної вартості активів), відображає ефективність операційної діяльності;

X_4 – відношення ринкової вартості власного капіталу (всіх звичайних і привілейованих акцій) до кредиторської заборгованості;

X_5 – відношення обсягу продажів до загальної величини активів (характеризує ефективність використання активів).

Розрахуємо показник Z та порівняємо значення по табл. 2.4 .

$$Z = 1,2 \cdot 1 + 1,4 \cdot 0,02 + 3,3 \cdot 0,02 + 0,6 \cdot 0,09 + 0,77 = 2,12$$

Критичне значення індексу Z розраховувалося за статистичною вибіркою Е. Альтмана і склало 2,12.

Таблиця 2.4 – Значення Z за п'ятифакторною моделлю Альтмана

Значення Z	Імовірність банкрутства
до 1,8	висока
1,8 – 2,67	не можна однозначно визначити

2,67 і вище	низька
-------------	--------

Отже, за даними таблиці 2.4 імовірність банкрутства однозначно визначити не можна.

2.3 Оцінювання фінансової стабільності банку

Успішне функціонування банківської системи залежить від фінансової стабільності банку, його здатності протидіяти негативному впливу факторів та динамічно розвиватися. Фінансова стабільність банків виступає не тільки гарантом своєчасності розрахунків між господарюючими суб'єктами, але і чинником, що забезпечує довіру до банківської системи приватних вкладників.

Для забезпечення стабільності банк повинен мати гнучку структуру капіталу, вміти організувати його кругообіг з постійним перевищенням доходів над витратами з метою збереження платоспроможності та створення умов для свого розвитку.

Капітал комерційного банку – це сукупність внесених засновниками та акціонерами власних коштів, які зростають у результаті ефективної банківської діяльності у процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових внесків із боку учасників банку [15].

Фінансова стабільність та її зміст виражається через ряд показників, що впливають на результативність всіх складових стійкості фінансово-кредитної установи, серед яких можна виділити: обсяг і структуру власних коштів, рівень дохідності і прибутковості, норму прибутку на власний капітал, ліквідність, мультиплікативну ефективність власного капіталу; обсяг створеної доданої вартості [22].

У ширшому розумінні, фінансова стабільність – це головна умова існування банку та його активної діяльності. Вона формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і оцінюється за допомогою як окремих показників, так і зведених комплексних показників, які лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків.

На думку Волкова В., Волкова Н., Чорної О. «фінансова стійкість банку – це складова характеристика фінансової стабільності, його надійності,

показниками якої в свою чергу, є капітальна стійкість, ліквідність, прибутковість і ризик комерційного банку».

Фінансова стабільність проявляється як якісна характеристика фінансового стану банківської установи, що відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, а також здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування.

Фінансова стійкість є безпосереднім показником стабільності банку, а отже, можна провести аналіз стабільності використовуючи нормативи стійкості.

Фінансова стабільність формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і оцінюється за допомогою ,як окремих показників, так і зведених комплексних показників, які лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків.

Фінансова стабільність банку залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів, які впливають на фінансову стабільність як окремого банку, так і банківської системи в цілому, відносять:

- стійкість національної валюти;
- упорядкованість державних фінансів, поєднана з відсутнім або невеликим бюджетним дефіцитом;
- низький рівень інфляції;
- довіра громадян до кредитно-фінансової системи країни;
- незначні обсяги відпливу капіталу за кордон;

До внутрішніх факторів, які впливають на стабільність банку, належать якість менеджменту, пов'язана з грамотним розподілом праці, правильною кредитною та дисконтною політикою банку, стратегією банку, ефективним банківським маркетингом, дотриманням існуючих економічних нормативів,

установлених НБУ, та чинного законодавства, професійними якостями керівництва банку тощо.

Більшість показників фінансової стабільності банку базується на визначенні достатності капіталу для покриття банківських ризиків та на оцінці структури капіталу, яка визначає якісний склад балансового капіталу. Усі показники фінансової стабільності можна розділити на кілька груп:

- показники, що базуються на структурі та достатності капіталу банку;
- показники, що базуються на структурі залучених та запозичених коштів;
- показники, що базуються на якості активів банку;
- показники, що характеризують поведінку окремих складових активу та пасиву.

Коефіцієнти, які визначають достатність власного капіталу та рівень капіталізації банку, визначаються НБУ, але доцільно розраховувати й інші показники, які надають можливість більшого внутрішнього контролю керівництва самого банку за його фінансовою стійкістю. До них слід віднести показники, що розширюють можливості аналізу фінансової стабільності банку з позицій управління капіталом (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують фінансову стабільність

№	Найменування показника	Алгоритм розрахунку за балансом	Економічний зміст показника визначає
1.	Коефіцієнт надійності	$K_n = (BK / Z_k)$	Співвідношення власного капіталу (BK) до залучених коштів (Zк). Рівень залежності банку від залучених коштів
2.	Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{fv} = (Z_k / BK)$	Співвідношення зобов'язань банку (Z) і капіталу (BK), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку
3.	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	$K_{vk} = (BK / A_{zag})$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу (K) в активізації та покритті різних ризиків

4.	Коефіцієнт мультиплікатора	$K_{mk}=(A/Ka)$	Ступінь покриття активів (А) (акціонерним) капіталом (Ка)
5.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу	$K_{kvk}=VK/3A \cdot 100\%$	Чим вище значення, тим більш стійкий стан банку
6.	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{fz}=A/VK \cdot 100\%$	Збільшення в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні

Для оцінки фінансової стабільності ПАТ «ПУМБ» використаємо коефіцієнтний аналіз, який базується на розрахунку коефіцієнтів: надійності, фінансового важеля, участі власного капіталу у формуванні активів, захищеності власного капіталу, мультиплікатора статутного капіталу, фінансової залежності та захищеності дохідних активів. Розрахунок яких наведено в табл. 2.6 .

Таблиця 2.6 – Розрахунок основних коефіцієнтів фінансової стабільності банку ПУМБ

№	Показники	2016 р.	2017 р.	2018р.	Оптимальне значення
1.	Коефіцієнт надійності	0,12	0,10	0,099	Не менше 5%
2.	Коефіцієнт «фінансового важеля»	1:01	1:43	1:18	У межах 1:20
3.	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	0,9	0,097	0,09	Не менше 10%
4.	Коефіцієнт мультиплікатора	13,5	14,1	13,5	12,0 – 15,0
5.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,09	0,10	0,09	Чим вище значення, тим більш стійкий стан банку
6.	Коефіцієнт фінансової залежності	13,5	10,2	11,0	Збільшення в динаміці – збільшення частки позикових коштів
7.	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,37	0,32	0,31	–
8.	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	-0,19	-0,16	-0,21	–

З наведених даних видно, що коефіцієнт надійності дещо знизився, станом на 01.01.2017 р. становив 10%, а станом на 01.01.2018 р. – 9,9%. Але за оптимальним значенням, банк має високу забезпеченість власним капіталом і,

отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має вдосталь своїх, дешевших, які можна розміщати в кредити господарчим суб'єктам та в інвестиції.

Коефіцієнт «фінансового важеля» при максимально допустимому співвідношенні 1:20 становив на 2016 р. 1:01, на 2017р. піднявся на 1:43, а у 2018 р. знизився до 1:18. Це свідчить про те, що знизилась активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів дещо знизився за аналізований період з 0,097 до 0,09 (або відповідно з 9,7% до 9%) за оптимального значення не менше 10% і підтверджує вище встановлену тенденцію його високої ролі.

Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, який характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношенні 12,0 – 15,0 разів, він на 2016 р. становив 13,52, а за 2017 р. зріс і дорівнює 14,12. Хоча він на початок 2018р. зменшився до 13,52 рази, це не вплинуло на діяльність банку та має позитивним показником для нашого банку. Це свідчить, про те, що темп зростання акціонерного капіталу перевищує темп зростання активів.

Спостерігається зменшення коефіцієнта захищеності власного капіталу з 37 до 32% за аналізовані роки. Також прослідковуються негативні значення по коефіцієнту захищеності дохідних активів, в 2016 р. цей показник становив – 19%, це свідчить про те, що розмір власного капіталу за мінусом недохідних активів не покривав дохідних активів, за 2017 р. спостерігається дещо позитивна динаміка – цей показник зріс на 2%.

Отже, всі основні показники взяті нами для аналізу фінансової стабільності банку, мають тенденцію до поліпшення (коефіцієнт надійності, участі власного капіталу у формуванні активів) або стабілізації чи незначної зміни (коефіцієнт «фінансового важеля»).

Звідси можна зробити висновок, що фінансова стабільність банку достатньо забезпечена його капіталом і останній може захищати банк від імовірних ризикованих втрат сьогодні і в близькому майбутньому.

Висновки до розділу 2

Публічне акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний Банк» надає повний спектр банківських послуг, включаючи залучення депозитів та надання кредитів, інвестування в цінні папери, платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, операції з обміну валют, випуск та процесінг платіжних карток.

У своїй діяльності Банк керується чинним законодавством України, нормативно - правовими актами НБУ та Статутом. Банк виконує вимоги нормативно-правових актів НБУ, користується єдиними правилами бухгалтерського обліку в банках на базі комплексної авторизації і комп'ютеризації та подає НБУ звітність та інформацію в установлених ним обсягах та формах.

Аналіз власного капіталу за 2016 – 2018 р. показав, що банк має достатньо капіталу для здійснення активних операцій, покриття негативних наслідків різних ризиків, що виникають у процесі діяльності та спроможність забезпечити захист вкладів та стабільної діяльності.

Розрахунки показують, що ліквідність за аналізований період підвищилась та має значні високі показники від нормативного значення.

Нормативи достатності капіталу виконуються, значно перевищуючи нормативне значення. Тож у ПУМБ помітна тенденція до налагодження роботи щодо формування активів і пошуку способів збільшення капіталу банку.

Основним фактором при формуванні довіри з боку партнерів до банку є фінансова стійкість та стабільний розвиток банку. І вони мають бути не лише короточасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями. Тому, для оцінки ризику банкрутства використана економіко-математичні модель Е.Альтмана. Але, на жаль, однозначно імовірність банкрутства визначити не вдалось.

Аналіз фінансової стабільності банку показав тенденцію до поліпшення та деякі коефіцієнти мали незначної зміни.

3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

3.1 Врахування фінансових ризиків з метою забезпечення фінансової стабільності

Важливим аспектом забезпечення фінансової стабільності банку є аналіз, оцінка та регулювання усіх ризиків, які виникають у процесі функціонування фінансової системи, а також низки внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на цей процес.

Метою оцінки фінансових ризиків є виявлення порушень, що виникають у діяльності установи, адже порушення функціонування однієї з ланок або сфер фінансової системи може підірвати стабільність всієї системи, і навпаки, якщо система досить ефективно функціонує, то виникнення проблем в одній зі сфер не обов'язково є загрозою для загальної стабільності фінансової системи. Така необхідність обумовлена тим, що:

- фінансова система розвивається значно швидше, ніж реальна економіка. У розвинених країнах загальна сума фінансових активів у кілька разів перевищує їх річний ВВП;

- змінилася структура фінансових активів; зростає частка не грошових активів, а відповідно, грошова база використовується значно ефективніше;

- в результаті міжгалузевої та міжнародної інтеграції зросла взаємозалежність фінансових систем, що підвищує ризик виникнення ланцюгових реакцій;

- фінансова система стала більш складною через високий рівень розвитку фінансових інструментів, різноманітність операцій і мобільність ризиків.

Різні види ризику вимагають прийняття різних заходів проведення фінансової політики. Фактори ризику можуть бути ендогенними, тобто

зароджуватися усередині фінансової системи, і екзогенними – поза фінансовою системою.

Ендогенні ризики, що виникають у фінансових установах, можуть викликати проблеми у фінансовій інфраструктурі – наприклад, у системі розрахунків і платежів, які будуть мати більш глибокі наслідки для фінансової системи. Або ж уразливість інфраструктури – наприклад, нормативно-правової системи, платіжної – може призвести до банкрутства.

Екзогенні ризики викликають проблеми, що виникають за рамками фінансової системи. Фінансова стабільність чутлива до зовнішніх потрясінь, таких як стихійні лиха, зміни в умовах торгівлі країни, політичні події, коливання цін на нафту, технологічні нововведення, різкі зміни в настрої ринку і дефолт сусідньої країни по суверенному боргу. Макроекономічні події, такі як банкрутство великої компанії, можуть підривати довіру ринку і породжувати диспропорції, які позначаються на всій фінансовій системі.

Зростаюча складність фінансових ринків пов'язана не тільки з введенням нових ще не до кінця вивчених інструментів і технічним прогресом, а й, безумовно, з процесами глобалізації і перетворення кредитів у цінні папери, що вимагає вирішення нових складних завдань у наступних чотирьох напрямках: прозорість і розкриття інформації, ринкова динаміка, моральний ризик і системний ризик .

Оскільки, аналіз фінансової стабільності складний своїм нелінійним характером залежностей, часто буває необхідно враховувати розподіл значень змінних та аналізувати імовірні наслідки одночасного прояву ризиків.

Так як фінансова система взаємозалежна з монетарною політикою центральні банки зобов'язані забезпечувати фінансову стабільність. Таким чином, удосконалення роботи центрального банку щодо фінансової стабільності має бути спрямоване на досягнення двох пріоритетних цілей.

Перша полягає у посиленні мікропруденційного нагляду та забезпеченні ефективної взаємодії з макропруденційним рівнем, а друга – в поглибленні співпраці між окремими країнами у сфері макропруденційного нагляду [78].

Сьогодні дуже важливим є залучення усіх антикризових інструментів задля збереження довіри населення і на рівні банку.

Процес управління ризиками ПУМБ спрямований на 5 основних груп загально-банківських ризиків:

- бізнес-ризик (стратегічний ризик, ризик розвитку бізнесу і юридичний ризик);

- кредитний ризик (індивідуальний кредитний ризик на 1 позичальника, ризик кредитного портфеля, управління ризиками непогашення кредитної заборгованості, міжбанківський кредитний ризик);

- ринкові ризики, включають в себе: процентний ризик, валютний ризик, ціннові ризики і ризик ліквідності;

- операційний ризик;

- комплаєнс-ризик.

Над якістю активних операцій здійснюється оперативний контроль Департаментом ризик-менеджменту Банку шляхом регулярного моніторингу фінансового стану позичальників і якості обслуговування кредитних операцій. Органом, відповідальним за оперативний моніторинг є Кредитний Комітет.

А над дотриманням Банком вимог з управління кредитним ризиком здійснюється стратегічний контроль Кредитною Радою і Наглядною Радою шляхом щоквартального аналізу спеціалізованої звітності, яка включає в себе звіт про якість кредитного портфеля.

Банк підтримує диверсифікацію джерел фінансування, підтримує оптимальну за термінами погашення структуру активів і пасивів, щодня контролює майбутні грошові потоки і поточну величину позиції ліквідності для обмеження величини ризику ліквідності.

В ПУМБ існує трирівнева стратегія управління ризиком ліквідності:

- перший рівень складається з розробки стратегічних планів. Основні принципи стратегічного управління ліквідністю визначаються при складанні бізнес-плану у вигляді обсягів і структури активів і зобов'язань Банку;

– на другому рівні визначаються тактичні завдання і шляхи їх виконання. Тактичні управління ліквідністю здійснюється КУАП і складається з регулярного аналізу відповідної звітності і підготовки відповідних вказівок підрозділам Банку, які безпосередньо впливають на обсяг і структуру операцій Банку;

– управління третього рівня полягає в забезпеченні відповідності поточних виплат і надходжень грошових коштів і здійснюється на щоденній основі Казначейським управлінням.

Наглядною Радою та Правлінням банку «ПУМБ» традиційно особлива увага приділяється розвитку діяльності з управління ризиками та їх мінімізації за допомогою визначення підходів до оцінки їх кількісних параметрів і вироблення методів управління ризиками, а також впровадження практичних заходів щодо утримання ризику на рівні, щоб не загрожувало інтересам кредиторів і вкладників, стійкості Банку в цілому.

Стратегія банку виконує важливу роль орієнтиру для прийняття ключових рішень в ПУМБ, як і в інших успішних банках вона є основою всіх дій.

Антикризова стратегія входить до складу стратегічного набору банку.

Загалом стратегія – це комплекс базових рішень, спрямованих на досягнення генеральної мети фірми і вихідних з оцінки ринкової ситуації і власних можливостей, а також інших факторів і сил навколишнього середовища.

Антикризові стратегії – це стратегії, основним завданням яких є оптимізація роботи банку в умовах спаду, зниження основних фінансових показників діяльності корпорації і загрози для банкрутства. Такі стратегії включають систему заходів у сферах планування, управління персоналом, фінансів, відносин із групами підтримки, юридичних та інших заходів з метою збереження від банкрутства.

До переліку основних принципів, на основі яких створюється антикризова стратегія, відносяться забезпечення досягнення цілей

антикризового управління;орієнтація на проблеми, які потребують свого розв'язання, а не на зовнішні ознаки їх прояву; забезпечення відповідності антикризової стратегії наявним та можливим до мобілізації ресурсам, зокрема часовим обмеженням антикризового процесу; обґрунтованість; колегіальність прийняття рішень; професійність; максимізація результативності антикризових заходів; оптимізація співвідношення результативності антикризових заходів та ризику їх реалізації.

Важливим аспектом антикризового управління є вибір найбільш прийнятної стратегії з усіх можливих з огляду на обмеження часових, фінансових, людських та інших ресурсів.

Процес реалізації стратегій антикризового управління, як і стратегії розвитку банку, відбувається на різних рівнях його організаційної структури (на рівні банку, на рівні підрозділів та на функціонально-операційному рівні).

На основі цього виділяють такі три типи стратегій антикризового управління:

- корпоративна стратегія антикризового управління банком (розробляється для всього банку, тобто для усіх напрямів та сфер його діяльності);

- ділова стратегія (носить довгостроковий характер і покликана забезпечити конкурентні переваги банку та окремих підрозділів);

- функціональна стратегія (визначається та реалізується функціональними підрозділами банку на основі корпоративної та ділової стратегії антикризового управління).

ПУМБ своєю стратегічною метою виділяє управління співвідношенням прибутковості / ризик. Традиційний підхід до управління ризиками заснований на виконанні регулятивних вимог Національного Банку України, а також апробації та впровадженні «кращих світових практик» в частині оцінки та управлінні ризиками. Правління ПУМБ розуміє, що для забезпечення високих темпів зростання розвитку банку потрібен розгляд ризиків в зв'язці з прибутковістю відповідно до поставлених акціонерами завданнями.

Процес створення та реалізації стратегії є тривалим та непростим. Він включає кілька важливих етапів, якість зробленої роботи на яких буде впливати на ефективність кінцевого результату. Вибір стратегії для управління кризою повинен бути пристосований до специфічних умов країни.

Специфічні фактори країни містять причини кризи, макроекономічні умови та перспективи країни, фінансове становище банківської системи, ризик внутрішнього та зовнішнього поширення, доступність інструментів подолання кризової ситуації.

Наявність ефективної антикризової стратегії дає змогу банку приймати усвідомлені та цілеспрямовані тактичні рішення, узгоджувати дії різних підрозділів банку, своєчасно виявляти проблеми у поточній діяльності та закріпити імідж банку серед реальних та потенційних клієнтів, партнерів та контрагентів.

Ефективність процесів антикризового управління визначається здатністю банку як соціально-економічної системи до самоорганізації.

Антикризова стратегія повинна мати чітко сформовану мету, бути комплексною, тобто охоплювати усі сфери діяльності банку, використовувати усі зовнішні та внутрішні ресурси та фактори діяльності та розв'язувати гострі проблеми, які існують в банківській установі.

Тому, насамперед, антикризова політика банку «ПУМБ» полягає у виявленні, обліку, аналізі, оцінці та плануванні можливих втрат.

Основною стратегічною метою ризик-менеджменту банк виділяє – розвиток кількісної оцінки ризику з метою більш ефективного управління ризиками конкретних банківських операцій, а також контроль рівня загального ризику ПУМБ для зменшення його негативного впливу на інвестований акціонерами капітал.

Для ефективного управління групами ризику в Банку функціонує наступна організаційна структура (рис 3.1).

Рис. 3.1 – Організаційна структура ризик–менеджменту

Процес управління ризиками в ПУМБ здійснюється в п'ять етапів:

- виявлення очікуваних ризиків, що виникають у зв'язку із здійсненням цієї діяльності;
- аналіз факторів ризику і визначення джерел і обсягів інформації, необхідних для оцінки;
- рівня ризику;
- вибір критеріїв і методів для оцінки ймовірності реалізації ризику;
- вибір і реалізація способу мінімізації ризику;
- ретроспективний аналіз результатів управління ризиками.

Управління бізнес ризиками – це і безперервний процес вироблення компромісу між доходами і витратами і комплексна система заходів.

Банк «ПУМБ» з метою управління Бізнес-ризиком проводить щорічне анкетування «Самооцінка рівня ризику керівниками підрозділів». За результатами опитування складається карта ризику і визначається тенденція розвитку бізнесу на наступний рік з урахуванням впливу загальнобанківських ризиків.

За рівнем фінансових втрат ризик може бути:

- допустимим – є загроза повної втрати прибутку від реалізації планованого справи;
- критичним – можлива відсутність надходження не тільки прибутку, але і виручки і покриття;
- збитків за рахунок коштів підприємства;
- катастрофічним – можливі втрата капіталу, майна і банкрутство підприємства.

Фінансова політика формується в процесі вибору між можливостями зростання рентабельності і збільшення кредитного ризику.

Механізм управління бізнес-ризиками включає прийоми менеджменту і заснований на організації роботи щодо зниження ступеня ризику, збільшення доходу в невизначеній макроекономічній ситуації в Україні.

Кінцева мета такого управління – подальша співпраця з клієнтами та контрагентами в інтересах розширення бізнесу Банку та збільшення прибутковості, а також зміцнення конкурентних позицій для залучення нових Клієнтів. Реальні наслідки бізнес-ризиків найчастіше проявляються у вигляді фінансових втрат або неможливості отримання очікуваного прибутку.

Задля побудови ефективної системи управління банківськими ризиками ПУМБ запровадив паралельно з процесом управління ризиками стратегію «ризик-орієнтованого» контролю, який має на увазі виявлення причин виникнення ризиків і своєчасне управління ними.

Результатом впровадження «ризик-орієнтованого» підходу до контролю є впровадження в ПУМБ системи внутрішнього контролю, яка полягає в:

- аналізі ризиків і встановлення причин їх виникнення;

- удосконаленні системи виявлення ризиків на ранній стадії;
- усвідомленні всіма працівниками необхідності проведення «самоконтролю».

Ефективність системи внутрішнього контролю виражається в:

- процесній інтеграції (впровадження в процес);
- оцінці ризиків на регулярній основі;
- розробці заходів і проведенні заходів, з подальшою оцінкою їх ефективності.

Керівництво банку забезпечує проведення Департаментом внутрішнього аудиту оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю виходячи з власних потреб, але не рідше одного разу в рік.

Мінімізація ризиків можлива тільки при проведенні комплексу заходів, які направлені на зниження ризику за рахунок оптимізації процесу і/або додавання в процес додаткових критеріїв перевірок.

В ПУМБ впроваджується корпоративна культура управління банківськими ризиками, яка заснована на розумінні кожним працівником Банку природи виникнення ризику і його можливих негативних наслідків, що впливають на якісне виконання свого функціоналу на результативність процесу в цілому (як на рівні керівництва, так і на рівні кожного працівника).

В першу чергу, культура ризику визначається організаційною структурою управління, яка включає в себе чіткий поділ завдань, повноважень і відповідальності, а також:

- безумовну і повну підтримку розвитку корпоративної культури управління і контролю ризику з боку Керівництва (всіх рівнів);
- організований процес навчання і регулярного інформування всього персоналу про результатах функціонування системи управління і контролю банківських ризиків;
- розуміння відповідальності за наслідки реалізації ризиків, і як наслідок необхідність проведення самоконтролю власної роботи, а також обов'язковість

інформування про події реалізованого ризику зацікавлених підрозділів ризик-менеджменту;

- інформованість працівників про рівень банківських ризиків ризику і ефективність прийнятих заходів для його мінімізації в загальних консолідованих звітах;

- постійний моніторинг ризику функціональними підрозділами ризик-менеджменту;

- налагоджена система контролю і звітності перед керівництвом для забезпечення оперативного управління ризиками.

Серед основних принципів управління ризиком можна виділити наступні:

- не можна приймати величину ризику більшу, ніж це може дозволити власний капітал;

- необхідно думати про наслідки ризику;

- не можна ризикувати багато чим заради малого.

Реалізація першого принципу означає, що перш, ніж прийняти рішення в умовах ризику, необхідно:

- визначити максимально можливий обсяг збитку в разі настання ризикової події;

- зіставити його з обсягом вкладеного капіталу і всіма власними фінансовими ресурсами і визначити, чи не призведуть ці збитки до банкрутства.

Реалізація другого принципу вимагає, щоб Банк, знаючи максимально можливу величину збитку, визначив би, до чого вона може призвести, яка ймовірність ризику.

На основі цієї інформації необхідно прийняти рішення про прийняття ризику на свою відповідальність, передачі ризику на відповідальність іншій юридичній особі або про відмову від ризику (тобто від заходу, операції, процесу).

Реалізація третього принципу передбачає, що перш ніж прийняти рішення про укладення угоди або впровадженні нового продукту, що містить ризик, необхідно порівняти очікуваний результат з можливими втратами, яких зазнає Банк в разі настання несприятливої події.

Отже, антикризова політика банку «ПУМБ» формується на двох типах стратегій: стратегії подолання кризи й стратегії недопущення кризи.

За такої умови стратегічне антикризове управління буде симбіозом оперативного менеджменту, що включає контроль поточної ситуації на основі постійного моніторингу внутрішнього й зовнішнього середовища, вибір і реалізацію стратегії подолання кризи й стратегічного управління, що включає прогнозування ситуації в майбутньому на основі постійного моніторингу внутрішнього й зовнішнього середовища, вибір і реалізацію стратегії недопущення кризи.

Реалізація антикризової політика ПУМБ полягає у дослідження можливих наслідків діяльності в ризиковій ситуації та ідентифікації реальних ризиків; розробці заходів, які запобігають розмір збитків від впливу ризикових факторів і непередбачених обставин за допомогою аналізу негативного впливу «критичних» сценаріїв на діяльність банку в цілому; реалізації системи адаптації та толерантності до ризиків.

3.2 Інтегральна оцінка фінансової стабільності

В сучасних економічних умовах найбільш поширеними інструментами фінансової оцінки діяльності та стану банку є рейтингова модель і коефіцієнтний аналіз.

Фінансова стабільність банку – це фінансова незалежність від мінливої кон'юнктури ринку, це фінансова самостійність при проведенні політики, це основа стійких взаємовідносин з клієнтами і база для постійного розширення діяльності. Цей вид стабільності банку визначають основні інтегральні фінансово-економічні показники діяльності банку, які синтезують

характеристики інших економічних складових його стійкості: обсяг і структуру власних коштів, рівень доходів і прибутку, ліквідність та ін.

З проведеного вище аналізу видно, що наш банк має достатньо капіталу як для проведення активних операцій з урахуванням ризиків, так і покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банк бере на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечити захисту вкладів, фінансової стійкості та стабільної діяльності банку.

Існуючі методичні підходи до оцінки фінансового стану банків вимагають їх стійкої адаптації до сучасного стану національного господарства. Застосування регулюючими органами певної методики без урахування особливостей, притаманних фінансовій системі України, істотно обмежує ефективність стратегічного управління банківською системою. Саме тому розробка методичного підходу до удосконалення оцінки фінансового стану сприятиме забезпеченню сталого функціонування банківського сектору.

Методи оцінки фінансової стабільності комерційних банків постійно змінюються і вдосконалюються, оскільки змінюються цілі моніторингу, розширюється перелік підходів, а також сфера їх застосування. Ефективним інструментом оцінювання поточної фінансової стабільності та виявлення проблем у діяльності банків є рейтинги, але вони дають інформацію про фінансовий стан банку лише протягом короткого проміжку часу.

Одним із відомих методичних підходів побудови рейтингів є інтегральний метод, який передбачає розрахунок значень по кожному з аналізованих показників та визначення інтегрального індексу за допомогою бального методу, що надає оцінку в балах за кожний аналізований показник.

Так як не існує єдиної методики для аналізу, і враховуючи постійний динамізм та чутливість глобального фінансового ринку існувати не може, тому виділимо дві основні форми оцінювання фінансового стану банку.

По–перше, прямий контроль (регулювання) або обов’язкове оцінювання; по–друге, саморегулювання або ініціативне оцінювання фінансово-економічної діяльності.

Від мети дослідження та інформаційної бази, яка використовується, залежить кількість аналізуючих показників та глибина аналізу. Напрями аналізу мають відповідати основним умовам стабільного фінансового стану будь-якого економічного суб'єкта. Критеріями якості активів банку є достатність капіталу; якість активів і пасивів; прибутковість; ліквідність.

Виділяють саме ці чинники, бо, по-перше, аналіз динаміки і структури ліквідності й прибутковості охоплює всі основні аспекти діяльності банку і таким чином відображається на рівні його фінансового стану. По-друге, операційна та господарська діяльність банку характеризується його загальним фінансово-економічним станом, який залежить від розміру ресурсів, що мають раціонально розподілятися між усіма видами активів, при цьому обов'язковою умовою є дотримання банком відповідного рівня ліквідності.

Отже, дослідивши рейтингові оцінки фінансово-економічної діяльності банків, побудуємо власну рейтингову модель оцінки фінансового стану банку ПАТ «ПУМБ», яка включає в себе шістнадцять економічних показників.

Для розрахунку інтегрального показника фінансового стану банківської системи сформовано певний набір коефіцієнтів, які характеризують ризикованість, прибутковість та ліквідність банків. Тому, обрані коефіцієнти за функціональним призначенням розподілені на такі чотири групи: «Достатність капіталу», «Якість кредитного портфеля», «Прибутковість», «Ліквідність».

Оцінка рівня ефективності банківської діяльності здійснюється на основі розрахунку показників рентабельності активів, капіталу, доходів, чистого процентного спреду, чистої процентної маржі.

У групу «Достатність капіталу» входять такі показники: 1) показник достатності капіталу (H2), який відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника платоспроможності капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника,

тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку; 2) показник співвідношення власного капіталу до дохідних активів, відображає розмір капіталу, необхідний для здійснення банком активних операцій; 3) показник співвідношення капіталу до зобов'язань, що визначає достатність власних коштів банку для виконання зобов'язань перед вкладниками та кредиторами.

Якісний рівень кредитного портфеля банку визначається наявністю прострочених кредитних зобов'язань клієнтів, які дуже складно повернути. Це впливає на інші показники і банківську діяльність в цілому, яка не буде показувати позитивні результати у фінансовому секторі.

У третю групу «Прибутковість» входять чотири показники: 1) показник повернення на активах (ROA), тобто відношення прибутку до банківських активів, який визначає їх рентабельність; 2) показник рентабельності капіталу (ROE), який показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн капіталу банку і характеризує економічну віддачу капіталу; 3) чиста процентна маржа; 4) чистий спред.

У групу «Ліквідність» входять такі показники: 1) показник миттєвої ліквідності (Н4), що характеризує мінімальний обсяг високоліквідних активів, необхідний для забезпечення виконання поточних зобов'язань протягом одного операційного дня; 2) показник поточної ліквідності (Н5), який характеризує здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (готівка, кошти на вимогу в НБУ та в інших банках); 3) показник короткострокової ліквідності (Н6), він визначає мінімально необхідний обсяг активів для забезпечення виконання своїх зобов'язань протягом одного року.

Суть методичного підходу до побудови рейтингової моделі оцінки фінансового стану банку полягає в послідовному визначенні показників, які аналізують фінансовий стан, і розробки їх бальної оцінки, що дозволяє розрахувати узагальнюючий показник – інтегральний індикатор фінансового стану.

У кожній групі по чотири показника, кожному з яких присвоюються граничні межі для визначення відповідної бальної оцінки діяльності банків за тим чи іншим напрямком. Чим вищий бал, тим більш ефективною та менш ризикованою є фінансово-економічна діяльність банків і тим кращим є їх фінансовий стан (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Система коефіцієнтів та їх граничні значення для розрахунку інтегрального показника фінансового стану банку

Показник	Граничні межі показника					
	Бал 5	Бал 4	Бал 3	Бал 2	Бал 1	Бал 0
Достатність капіталу						
Норматив Н2, %	>25	25-20	20-15	15-10	10-5	<5
Співвідношення власного капіталу і зобов'язань банку, %	>25	25-20	20-15	15-10	10-5	<5
Мультиплікатор капіталу	>3	3-9	5-9	9-12	12-15	>15
Співвідношення власного капіталу та дохідних активів, %	>25	25-20	20-15	15-10	10-5	<5
Якість кредитного портфеля						
Норматив Н7,%	<10	10-15	15-20	20-25	25-27	>27
Співвідношення проблемних позик та кредитного портфеля, %	<10	10-15	15-20	20-25	25-30	>30
Співвідношення резервів під кредити та кредитного портфеля, %	<10	10-15	15-20	20-25	25-30	>30
Співвідношення резерву під кредити та проблемних позик	>3	3-2,5	2,5-2	2-1,5	1,5-1	<1
Прибутковість						
Прибутковість активів (ROA), %	>2,5	2,5-2	2-1,5	1,5-1	1-0,5	<0,5
Прибутковість капіталу (ROE), %	>15	15-12	12-9	9-6	6-3	<3
Чиста процентна маржа, %	>9	9-7,5	7,5-6	6-4,5	4,5-3	<3
Чистий спред, %	>7	7-5,5	5,5-4	4-2,5	2,5-1,5	<1,5
Ліквідність						
Норматив Н4, %	>50	50-40	40-30	30-20	20-15	<15
Норматив Н5, %	>70	70-60	60-50	50-40	40-35	<35
Норматив Н6,%	>90	90-70	50-60	40-30	20-15	<50
Співвідношення високоліквідних активів та загальних активів, %	>20	20-15	15-12	12-8	8-5	<5

Кожен показник у таблиці 3.1 має своє максимальне і мінімальне значення, відповідно до якого проставляється рейтингова оцінка, згідно якої «5» – це найвищий бал, а «0» – найнижчий.

Усі необхідні дані для розрахунку інтегрального показника фінансового стану, отримані в результаті власних розрахунків, внесені до таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Фактичні значення показників необхідні для розрахунку інтегрального показника фінансового стану ПАТ «ПУМБ»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Достатність капіталу			
Норматив Н2, %	9	7	10
Співвідношення власного капіталу і зобов'язань банку, %	9	11	14
Мультиплікатор капіталу	13,5	14,1	13,5
Співвідношення власного капіталу та дохідних активів, %	9	10	12
Якість кредитного портфеля			
Норматив Н7, %	9,9	11,8	8,2
Співвідношення проблемних позик та кредитного портфеля, %	13	8,1	6,5
Співвідношення резервів під кредити та кредитного портфеля, %	-3,8	-3,4	-1,2
Співвідношення резерву під кредити та проблемних позик	-0,28	-0,42	-0,18
Прибутковість			
Прибутковість активів (ROA), %	0,9	1,7	4,3
Прибутковість капіталу (ROE), %	9,5	17,6	3,9
Чиста процентна маржа, %	5,2	6,6	8,9
Чистий спред, %	5,52	8,35	11,56
Ліквідність			
Норматив Н4, %	50	60	60
Норматив Н5, %	103	105	108
Норматив Н6, %	42	44	49
Співвідношення високоліквідних активів та загальних активів, %	17	17	19

Згідно результатів, наведених в табл. 3.2 та застосовуючи рейтингову методику проставимо оцінки та знайдемо середнє значення інтегрального показника фінансового стану банку за 3 роки у табл. 3.3.

Значне зменшення величини інтегрального показника означатиме

погіршення фінансового стану. В такому разі національний регулятор приймає рішення щодо проведення певних санаційних заходів або уведення тимчасової адміністрації.

Таблиця 3.3 – Розрахунок інтегрального показника фінансового стану ПАТ «ПУМБ»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Достатність капіталу			
Норматив Н2, %	1	1	2
Співвідношення власного капіталу і зобов'язань банку, %	1	2	3
Мультиплікатор капіталу	1	1	1
Співвідношення власного капіталу та дохідних активів, %	1	2	2
Всього	4	6	8
Середнє значення	1	1,5	2
Якість кредитного портфеля			
Норматив Н7, %	5	4	5
Співвідношення проблемних позик та кредитного портфеля, %	4	5	5
Співвідношення резервів під кредити та кредитного портфеля, %	5	5	5
Співвідношення резерву під кредити та проблемних позик	5	5	5
Всього	19	19	20
Середнє значення	4,75	4,75	5
Прибутковість			
Прибутковість активів (ROA), %	2	3	5
Прибутковість капіталу (ROE), %	2	5	1
Чиста процентна маржа, %	2	3	4
Чистий спред, %	3	5	5
Всього	9	16	15
Середнє значення	2,25	4	3,75
Ліквідність			
Норматив Н4, %	5	5	5
Норматив Н5, %	5	5	5
Норматив Н6, %	2	2	2
Співвідношення високоліквідних активів та загальних активів, %	4	4	4
Всього	16	16	16
Середнє значення	4	4	4
Середнє значення інтегрального показника фінансового стану	12	14,25	14,75
Середнє значення інтегрального показника банку за 3 роки	13,66		

Отже, з табл. 3.3 видно, що за аналізований період середнє значення інтегрального показника фінансового стану банку ПУМБ становить 13,66. Тобто, отримані значення, які є вищими за 13,66, характеризують ефективну, фінансово-стабільну та низькоризикову діяльність банку, а нижчі – навпаки.

Використовуючи дані з табл. 3.3 складемо діаграму опираючись на рейтингову систему CAMELSO. Головною з переваг якої є наочність результатів дослідження, адже із сукупності великої кількості інформації можна отримати один показник, який може використовуватися для подальшого прийняття рішення. Крім цього, ці рейтинги дозволяють комплексно охопити всі аспекти діяльності банківської установи.

На рис. 3.2 зобразимо відхилення від середнього значення інтегрального показника фінансового стану за аналізований період .

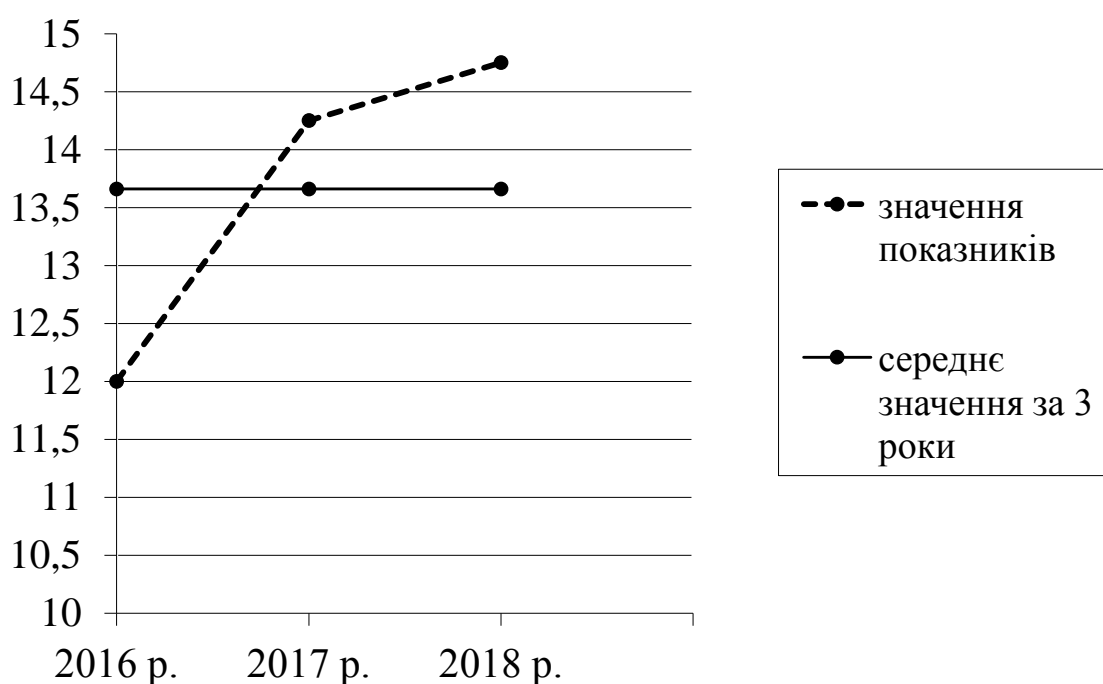

Рис. 3.2 – Значення інтегрального показника фінансового стану банку у порівнянні із середнім

З рис. 3.2 видно, що у 2016 р. показник нижче за середнє значення, але у 2017р. значення підвищилось на 2,25 рази, а у 2018р. в порівнянні з попереднім роком – на 0,5 рази.

Така методика інтегральної оцінки фінансової стабільності банку відрізняється прозорістю та чіткістю тому використовується при її аналізі лише публічна інформація.

Отже, розроблена методика є дієвою, що підтверджується динамікою інтегрального показника фінансового стану у порівнянні з фактичними результатами діяльності банку протягом 2016 – 2018р. Дана рейтингова модель може використовуватись і для оцінки фінансового стану банківської системи в цілому.

3.3 Регулювання фінансової стабільності на макрорівні

Банківська система України відіграє важливу роль у формуванні ринкових відносин, здійсненні структурних перетворень, економічному піднесенні країни. В останні роки значно збільшився її вплив на реальний сектор економіки, саме вона значною мірою визначає швидкість, якість і широту економічного зростання.

Як регулятори грошового обігу і центри акумуляції грошових ресурсів та їх перерозподілу банки мають важливий вплив на фінансову, інвестиційну, виробничу та інші сфери економіки. Однак цю свою роль банки зможуть реалізувати тоді, коли у суспільства не буде жодних підстав для сумнівів у їх стабільності, а партнери, вкладники та інвестори будуть впевнені у надійності банків. Очевидно, що забезпечити стабільне функціонування банків та виконання ними важливих суспільних функцій може ефективний нагляд за їх діяльністю з боку держави [28].

На фінансову стабільність впливають дії та рішення:

- Національного банку;
- Міністерства фінансів;

- Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку;
- Національної комісії з регулювання ринку фінансових послуг;
- Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

На стабільний розвиток фінансової системи впливає також діяльність Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших державних органів.

Головною метою банківського нагляду, який згідно з законодавством здійснюється Національним банком України, є безпека банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів. Рішення саме цих завдань дасть змогу посилити надійність банківської системи та забезпечити динамічний розвиток вітчизняної економіки.

Механізм управління фінансовою стабільністю банків складається з двох рівнів: мікро- та макрорівня.

Необхідною умовою для нормального та ефективного функціонування механізму управління фінансовою стабільністю банку є дотримання комплексу принципів. До головних принципів можна віднести: принцип єдності дій і засобів досягнення мети суб'єктами управління в рамках реалізації даного механізму, принцип комплексності процесу управління фінансовою стійкістю, принцип альтернативності підходів і організаційних рішень при досягненні поставленої мети, принцип взаємозв'язку й взаємообумовленості елементів механізму управління фінансовою стійкістю банку, принцип гнучкості механізму й процесу управління фінансовою стабільністю банку, принцип наукоємності передбачає використання в управлінні фінансовою стійкістю тільки науково підтверджених моделей і підходів.

Нещодавно НБУ запровадив вимоги до розроблення планів відновлення діяльності банків України та банківських груп (далі – План), які ґрунтуються на нормах законодавства ЄС та враховують найкращі міжнародні практики.

Ці вимоги спонукатимуть банки та банківські групи (далі – Банки) розробити реалістичні варіанти відновлення фінансової стійкості у разі

суттєвого погіршення фінансового стану або настання стресової ситуації. Наявність такого плану сприятиме швидкій стабілізації роботи цих установ в умовах кризи.

Банки розроблятимуть План з урахуванням особливостей своєї діяльності, профілю ризику, характеру і обсягів банківських послуг.

План має передбачати:

– ефективну систему індикаторів погіршення фінансового стану банків, яка включає кількісні (капітал, ліквідність, прибутковість тощо) та якісні (наприклад, вимоги клієнтів щодо дострокового погашення зобов'язань чи негативні наслідки судових рішень) показники та базується на результатах власної оцінки ризиків банку;

– моделювання стрес-сценаріїв, які включають події, що можуть призвести до неплатоспроможності (дефолту) банку;

– реалістичні варіанти відновлення фінансової стійкості із мінімальними операційними затратами, які визначаються банком за результатами стрес-тестування.

Розглядаючи основи забезпечення фінансової стабільності банку на макрорівні, треба враховувати, що відповідно до Конституції України основною функцією НБУ є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Виконуючи цю основну функцію НБУ сприяє дотриманню стабільності банківської системи на основі виконання грошово-кредитного регулювання, яке впливає на обсяг і структуру грошової маси в обігу і, тим самим, визначає обсяг ресурсів комерційних банків, які можуть бути використані для кредитних вкладень в економіку.

Таке регулювання здійснюється шляхом:

– проведення процентної політики, яка реалізується шляхом встановлення і зміни офіційних процентних ставок

– визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків з метою забезпечення своєчасного здійснення платежів клієнтів та підтримки необхідного рівня ліквідності комерційного банку.

– строку зобов'язань.

Національний банк сприяє фінансовій стабільності, допомагаючи фінансовій системі ефективно виконувати свої функції та бути стійкою до криз.

НБУ здійснює нагляд за діяльністю банків, їх відділень, філій, представництв на території України. Він спрямований на забезпечення стабільності банківської системи, захист інтересів вкладників шляхом зменшення ризиків в діяльності банків. Зміст нагляду визначається повноваженнями, встановленими законом України «Про банки і банківську діяльність».

Система нагляду спрямована на скорочення внутрішніх і зовнішніх ризиків. Серед зовнішніх виділяють ризик ліквідності, валютний ризик, ризик облікової ставки та ризик по цінних паперах. До внутрішніх належать комерційні ризики, пов'язані з людським фактором, а також операційно-технічні ризики, які відображають ступінь працездатності систем, що забезпечують зовнішню роботу банку: системи безпеки, бухгалтерського обліку, матеріально-технічних засобів, засобів зв'язку тощо. На зниження внутрішніх ризиків спрямовані процедури реєстрації банків, ліцензування, внутрішні перевірки, інспекції діяльності банків.

Національний банк регулярно оцінює ризики для фінансового сектору та економіки в цілому. Щоб досягнути фінансової стабільності, банк застосовує такі підходи:

- впроваджує макропруденційну політику;
- підтримує банків як кредиторів останньої інстанції;
- сприяє фінансовій стійкості банків, насамперед системно важливих;
- здійснює нагляд (оверсайт) за банками, платіжними системами та системами розрахунків;
- здійснює стрес-тестування банківської системи та найбільших позичальників банків.

Щоб досягти фінансової стабільності, Національний банк діє спільно з іншими регуляторами за такими напрямками:

- запобігання кризам та їх поширенню;
- розвиток фінансової системи для посилення її стійкості до криз;
- ліквідація наслідків кризових явищ.

Вважається, що основна проблема стабільності банків пов'язана з нестабільною економікою України, яка робить тільки перші кроки у напрямку відкритого суспільства з метою знайти своє місце у світових господарських відносинах. Ця проблема визначається насамперед стабільністю економічного середовища, яке оточує банк.

Найвпливовішим інститутом у банківській сфері, що функціонує на наддержавному рівні, є Базельський комітет з питань банківського нагляду (далі – Базельський комітет). Базельський комітет було створено при Банку міжнародних розрахунків з ініціативи центральних банків та органів нагляду держав Групи десяти.

Основною метою створення Базельського комітету було вирішення проблеми забезпечення стабільності банківських систем, а також розроблення і впровадження рекомендацій щодо організації пруденційного регулювання для всіх банків, що мають широке міжнародне представництво. Результати своєї діяльності Базельський комітет публікує у вигляді рекомендацій, які жоден із членів Групи десяти не зобов'язаний виконувати, проте з деякими може погоджуватися. Саме завдяки таким не нав'язливим, а корисним рекомендаціям Базельський комітет поступово здобув міжнародне визнання і став ареною міждержавної співпраці в банківській сфері.

З метою впровадження єдиних стандартів у сфері банківського регулювання Базельський комітет розробляє директиви й рекомендації для органів регулювання держав, які співпрацюють у банківській сфері. Серед основних виділяють такі : «Базельський конкордат» (1974 р.), «Основні принципи ефективного банківського нагляду» (1997 р.), «Міжнародна конвергенція оцінки капіталу і стандартів капіталу» (1988 р.), «Міжнародна

конвергенція оцінки капіталу і стандартів капіталу. Переглянута версія» (2004 р.), «Загальні регуляторні підходи до підвищення стійкості банків і банківських систем» та «Міжнародні підходи до вимірювання ризику ліквідності, стандартів і моніторингу» (2010 р.) [53].

Документ «Основні принципи ефективного банківського нагляду» являє собою «корсет» для компактного подання рекомендацій Базельського комітету, серед яких Базель I, а відтепер Базель II і Базель III є основними документами.

«Міжнародної конвергенції оцінки капіталу і стандартів капіталу», більш відома в науковій літературі як Базель I, була обов'язковою лише для країн-членів Базельського комітету. Однак відносна простота й доступність запропонованих підходів сприяли її поширенню у світі і до 2004 р. Базель I частково було впроваджено майже в 130 державах, зокрема в Україні, причому стосовно всіх банків незалежно від рівня їх міжнародної активності.

Наступний документ – «Міжнародна конвергенція оцінки капіталу і стандартів капіталу. Переглянута версія», відома в науковій літературі як Базель II. Цей документ більше всього піддається критиці як вітчизняних, так і зарубіжних експертів. Тому, що в Базелі II не враховано динаміку змін у функціонуванні банківських інститутів, які постійно шукають нових інвестиційних можливостей та способів рефінансування [70].

А нова редакція «Міжнародної конвергенції оцінки капіталу і стандартів капіталу: нові підходи», що дістала назву Базель III, містить низку документів, правил та рекомендацій, які становлять його основу. У документі зазначені нові мінімальні вимоги до капіталу, нові показники ліквідності та «леверидж», а також пропонує нові методики й підходи до оцінювання ризиків. Крім того, водиться більш жорсткі стандарти нагляду за банківською діяльністю, зокрема підвищує вимоги до розкриття інформації з питань управління ризиками [69].

Нові запропоновані правила мають забезпечити стабільність фінансової системи, мінімізувати ризики та ймовірність майбутніх криз, допомогти банкам долати економічні й фінансові потрясіння без істотної державної

підтримки, що сприятиме зміцненню банківських установ у довгостроковій перспективі й підвищенню довіри до банківської системи з боку населення.

Отже, категорія «фінансова стабільність банку» відображає фінансовий стан банківської установи в існуючому середовищі. Звідси можна виділити основні параметри фінансової стабільності банку. До них належать: соціально-політична ситуація в країні, загальноекономічний стан держави, стан фінансового ринку, внутрішня стійкість банківської установи .

Соціально-політична ситуація в країні визначається рівнем соціальної стабільності в суспільстві, впливом опозиції, фінансово-економічною і соціальною політикою, політичною орієнтацією уряду. Загальноекономічний стан виражається такими параметрами, як стан платіжного балансу країни, інвестиційний клімат, стан реального сектору економіки, масштаби тіньової економіки, рівень оновлення виробничих потужностей.

Стан фінансового ринку визначається попитом і пропозицією грошової маси, темпами інфляції та інфляційними очікуваннями, вартістю і порядком обслуговування державного боргу, рівнем дохідності ринку цінних паперів, валюто обмінним курсом національної валюти, грошовою емісією, спрямованістю грошово-кредитної політики Національного банку України. Внутрішня стійкість банківської установи включає в себе такі параметри: рівень банківського менеджменту, якість банківської стратегії, достатність капіталу, рівень професійної кваліфікації персоналу. Наведені чинники є загальними для усіх банків й істотно впливають на досягнення ними стану фінансової стабільності.

Для поліпшення фінансового стану та сприяння подальшому розвитку банків України, на нашу думку, необхідно:

- нарощувати регулятивний капітал шляхом збільшення статутного капіталу та зниження рівня ризикованості активних операцій;
- поліпшити якість активів за рахунок збільшення робочих активів;
- проводити більш виважену процентну політику у поєднанні зі збалансованістю термінів повернення активів та зобов'язань;

- поліпшити ефективність стратегічного прогнозування на основі бізнес-планування та бюджетування;

- розширити спектр банківських операцій, зокрема за рахунок лізингових та факторингових операцій.

Серед головних напрямів розвитку вітчизняних банків з метою підвищення їх конкурентоспроможності та фінансової стабільності, слід виділити такі:

- застосування процедури реорганізації банків через злиття середніх та малих банків;

- здійснення реструктуризації великих банків із метою підвищення рівня капіталізації та поліпшення якості їхніх активів;

- підвищення прибутковості банківських операцій за рахунок кредитування та обслуговування реального сектору економіки та населення;

- поліпшення технологічності та комп'ютеризації банківських операцій;

- підвищення рівня якості банківського менеджменту .

Висновки до розділу 3

Банківська діяльність пов'язана з ризиком, обумовленим наявністю ряду факторів, вплив яких на результати діяльності не можна заздалегідь точно визначити. Тому, для забезпечення високого рівня надійності банку, необхідно якісне управління ризиками.

Для забезпечення оперативного контролю В ПУМБі існує Департамент ризик-менеджменту. Це є частиною ефективного управління організацією, до складу якого входить оцінювання та управління ризиком.

Одним із ефективних інструментів оцінювання поточної фінансової стабільності та способом виявлення проблем у діяльності банків є рейтингова оцінка фінансового стану.

Інтегральний показник всебічно охоплює усі фінансові сфери діяльності банків, і при цьому проведення комплексу розрахунків до інтегрального

значення дозволяє врахувати вплив різних чинників, які не можуть бути зіставлені за інших форм оцінювання.

Розроблена рейтингова модель інтегральної оцінки фінансової стабільності показала, що банк веде ефективну, фінансово-стабільну та низько ризикову діяльність.

Безпосередній вплив на фінансовий стан банків має НБУ, який виконує банківський нагляд, з метою захисту банківської системи та інтересів вкладників. Зміст нагляду визначається повноваженнями, встановленими законом України «Про банки і банківську діяльність».

Банківський нагляд спрямований на скорочення ризиків та для досягнення стабільності НБУ застосовує декілька підходів та діє спільно з іншими регуляторами.

Вивчення змісту основних рекомендацій Базельського комітету в контексті підвищення стабільності функціонування банківської системи як правових заходів попередження банкрутства банківських установ дозволяє виділити два основних напрями в діяльності Базельського комітету щодо імплементації вказаних заходів: по-перше, вирішення проблем, пов'язаних із реалізацією міжнародного нагляду; по-друге, розробка стандартів пруденційного регулювання.

Метою застосування рекомендацій Базельського комітету є приведення системи банківського регулювання і нагляду країни у відповідність до міжнародних стандартів, що створює для банків можливість стати повноправними учасниками міжнародних фінансових відносин. При цьому Базельський комітет, який не має жодних наднаціональних повноважень, формулюючи свої пропозиції й розробляючи стандарти, робить ставку на зацікавленість самих держав у створенні надійної та ефективної системи банківського нагляду.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз щодо фінансової стабільності комерційного банку та шляхів її забезпечення дає підстави зробити наступні висновки й пропозиції.

Стабільність банківської системи є однією з найважливіших умов розвитку національної економіки.

Економічний зміст фінансової стабільності банківської установи – є комплексна характеристика, що зумовлює фінансові можливості банку до безперервного функціонування в межах допустимих відхилень якісних і кількісних економічних параметрів, а також до збереження фінансової рівноваги та здатності протистояти внутрішнім і зовнішнім негативним впливам, спроможність оптимально розподіляти фінансові ресурси для досягнення високих фінансових результатів і мінімізації банківських ризиків.

Основними зовнішніми факторами впливу – є економічні, фінансові, соціально-політичні та форс-мажорні обставини, до внутрішніх відносять – якість фінансового менеджменту, якість організаційного менеджменту, якість маркетингу.

Адже наведені фактори, які ми зазначили вище, є загальними для всіх банків й істотно впливають на досягнення ними стану фінансової стабільності. Зовнішні фактори впливають на банківську систему незалежно від діяльності банку, а внутрішні – залежать від функціонування самого банку, і визначають ступінь їх впливу на діяльність та стан банку.

Ми встановили, що однією з відомих методик є визначення інтегрального індикатора або індексу стабільності. Згідно цього загальна оцінка фінансової стабільності банків проводиться охоплюючи такі етапи, як: формування гіпотези про систему показників, оцінка рівня значущості показників, визначення системи найбільш інформативних показників, побудова моделей ретроспективної та перспективної діагностики фінансової стабільності банку, розробка системи адекватних управлінських рішень.

ПУМБ – має стійку репутацію соціально відповідальної, надійної і стабільної структури, що пропонує споживачам сервіси європейської якості. Банк має гнучку структуру капіталу, вміє організувати його кругообіг з постійним перевищенням доходів над витратами з метою збереження платоспроможності та створення умов для свого стабільного розвитку.

Оцінка рівня ліквідності ПАТ «ПУМБ» показала позитивні результати. Нормативне значення миттєвої ліквідності повина бути не менше 20%, а за 2016 р. він становив 50%, у 2017 р. підвищився та становив 60% і по 2018 р. мав стабільне значення. Норматив поточної ліквідності, який має бути не менше 40%, має тенденцію збільшення, аж на 68% від нормативного значення. Норматив короткострокової ліквідності теж має доволі високі показники. У 2016 р. становив 42%, та за 2017 р. збільшився на 2% від попереднього року, а за 2018 р. збільшився на 5%, що на 29% перевищує нормативне значення.

Усі нормативи ліквідності банком дотримуються і значно перевищують нормативне значення.

Щодо платоспроможності, то розрахунки показали, що у 2016 р. норматив достатності капіталу становив 9,08%, у 2017 р. був 10,4%, а у 2018 р. – 12,6%. Тобто спостерігаються деякі коливання, але межу 4% достатньо перевищують.

Не менш важливим показником діяльності банку є показник фінансової стійкості, що є основою стабільності банку. У світовій практиці для прогнозування стійкості роботи, вибору фінансової політики, а також визначення ризику банкрутства використовуються різні економіко-математичні моделі. Найбільш поширеним методом оцінки банкрутства є п'ятифакторна модель Е. Альтмана. Розрахунок не виявив загрози банкрутства.

Фінансова стабільність банку достатньо забезпечена його капіталом і може захищати банк від імовірних ризикованих втрат сьогодні і в близькому майбутньому.

Всі основні показники взяті для аналізу фінансової стабільності банку, мають тенденцію до поліпшення (коефіцієнт надійності, участі власного капіталу у формуванні активів) та незначної зміни (коефіцієнт «фінансового важеля»).

Фактори ризику можуть бути ендогенними, тобто зароджуватися усередині фінансової системи, і екзогенними – поза фінансовою системою. Тому процес управління ризиками ПУМБ спрямований на 5 основних груп загально-банківських ризиків:

- бізнес-ризик ;
- кредитний ризик ;
- ринкові ризики ;
- операційний ризик;
- комплаєнс-ризик.

Над якістю активних операцій здійснюється оперативний контроль.

Департаментом ризик-менеджменту банку , а над дотриманням вимог з управління кредитним ризиком здійснюється стратегічний контроль Кредитною Радою і Наглядовою Радою. Запобіжним чинником ПУМБ існує й трирівнева стратегія управління ризиком ліквідності.

Наявність ефективної антикризової стратегії дає змогу банку приймати усвідомлені та цілеспрямовані тактичні рішення, узгоджувати дії різних підрозділів банку, своєчасно виявляти проблеми у поточній діяльності та закріпити імідж банку серед реальних та потенційних клієнтів, партнерів та контрагентів.

Інтегральна оцінка фінансової стабільності за аналізований період (2016 - 2018рр.) відображає стрімке зростання ефективності та низько ризикову діяльність банку.

Наприкінці відзначмо, що функцію забезпечення фінансової стабільності банку на макrorівні виконує НБУ, сприяючи дотриманню стабільності банківської системи на основі виконання грошово-кредитного регулювання, проведення процентної політики, визначення та регулювання

норм обов'язкових резервів для комерційних банків, природи зобов'язань, строку зобов'язань або пасивів .

Для більш кращого фінансового стану , банку необхідно нарощувати регулятивний капітал шляхом збільшення статутного капіталу та зниження рівня ризикованості активних операцій; поліпшити якість активів за рахунок збільшення робочих активів; проводити більш виважену процентну політику у поєднанні зі збалансованістю термінів повернення активів та зобов'язань; звернути увагу та поліпшити ефективність стратегічного прогнозування на основі бізнес-планування та бюджетування; розширити спектр банківських операцій, зокрема за рахунок лізингових та факторингових операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн. *Вісник НБУ*. 2009. № 4. С. 8–19.
2. Барановський О. Проблемні банки: виявлення й лікування. *Вісник НБУ*. 2009. № 11. С. 18–31.
3. Барановський О. Стійкість банківської системи України. *Фінанси України*. 2007. №9. С. 78–87.
4. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія. Київ : КНТУ, 2009. 754 с.
5. Белова І. В. Визначення фінансової стабільності України. *Вісник НБУ*. 2013. № 7. С. 25–31.
6. Белова І. В. Оцінка фінансової стійкості банків України за допомогою методики Z-score. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць*. 2013. Вип. 37. С. 45–54.
7. Бурлачков В. Теоретичні основи грошово-кредитної політики та світова фінансова криза. *Економіка України*. 2009. № 2. С. 49–59.
8. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2004. № 2. С. 40–43.
9. Вільна енциклопедія. URL : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Стабільність>. (дата звернення 05.10.2019).
10. Вовченко Н. Г. Вплив процесів фінансової глобалізації на трансформацію фінансової системи: дис... д-ра екон. наук: 08.00.01. Київ, 2006. 35 с.
11. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності: підручник. Київ: КНЕУ, 2004. 599 с.
12. Головка О. Окремі підходи до розкриття сутності фінансової стабільності банків. *Вісник НБУ*. 2011. № 1, т. 10 . С. 214–218.
13. [Головка О. Різновиди індикаторів та видів фінансової стабільності банків. *Вісник ТНЕУ*. 2010. № 1. С. 15–21.](#)

14. Дзюблюк О. В. Організація грошово - кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. Київ : Політграфкнига, 2000. 261с.

15. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2009. 316 с.

16. Диба М. І. Управління безпекою фінансових установ: монографія. Київ : КНЕУ, 2015. 486 с.

17. Довгань Ж. Фінансова стійкість банківських установ у період економічної кризи. *Вісник НБУ*. 2009. № 4. С. 20–23

18. Івасів І. Б. Макроекономічне стрес-тестування банків: монографія. Київ : КНЕУ, 2014. 117 с.

19. Кириченко О. А. Банківський менеджмент: навч. посіб. Київ, 2002. 438 с.

20. Кияк А. Фінансова стабільність банківської системи України. *Вісник ОНУ*. 2016. № 1. С. 54–60.

21. Кияк А.Т. Системний ризик у діяльності системно важливих банків. *Економіка, менеджмент та фінанси: аналіз тенденцій та перспектив розвитку* : збірник Міжнародної науково-практичної конференції. 2015. Ч. 3. С. 24–27.

22. Ключко Л. А. Фінансова стабільність банків та її визначальні характеристики. *Збірник наукових праць НУДПСУ*. 2009. №1. С. 142–149.

23. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи : монографія. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. 228 с.

24. Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007.198 с.

25. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 238 с.

26. Кравченко І. Криза та регулювання фінансової системи: уроки і перспективи. *Вісник НБУ*. 2009. № 1. С. 19–23.

27. Крухмаль О. В. Оцінка фінансової стійкості як динамічної характеристики банку. *Вісник УАБС*. 2007. № 1. С. 75–78.
28. Любунь О.С., Раєвський К.Є. Банківський нагляд : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 416 с.
29. Львовчкін С. Суперечності фінансової теорії і практики в контексті економічного розвитку . *Фінанси України*. 2011. № 6. С.3–13.
30. Малахова О.Л. Управління фінансовою стійкістю банків. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 270 с.
31. Марич М. Г. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаїв, 2017. № 17. С. 698–703.
32. Міжнародні вимоги щодо діяльності банків. URL : <http://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/implementing-basel-iii-europe>. (дата звернення 01.09.2019).
33. Міщенко В. Капіталізація банківської системи України: сьогодення та перспективи. *Вісник НБУ*. 2013. № 7. С. 11–17.
34. Моїсеєв С. Політика підтримки фінансової стабільності. *Питання економіки*. 2008. №11. С. 51–61.
35. Молчанов О.В. Теоретичні підходи до управління ліквідністю сучасних банків. *Формування ринкових відносин в Україні*. Київ, 2006. № 10. С. 48–51.
36. Науменкова С. В. Макропруденційний банківський нагляд за умови забезпечення його ефективності. *Економіка розвитку*. 2014. №4. С. 65–72.
37. Науменкова С. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури . Київ : УБС, ЦНДНБУ, 2009. 384 с.
38. Науменкова С. В. Стрес-тестування як інструмент фінансової стабільності банків. *Вісник НБУ*. 2008. № 12. С.18–23.
39. Національний банк України. URL : www.bank.gov.ua. (дата звернення 16.09.2019).

40. Онікієнко С. В. Базельські угоди: протиріччя регулювання . *Економіка та держава*. 2013. № 9. С. 29–31.

41. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності: навч.–метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2003. 347 с.

42. Петрик О. Якою має бути організаційна структура банківського нагляду в Україні? *Вісник НБУ*. 2009. № 11. С. 3–7.

43. Петриченко Л. Ю. Забезпечення фінансової стабільності комерційних банків України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01. Київ, 2004. 18 с.

44. Погореленко Н.П. Забезпечення фінансової стабільності банківського сектора України в сучасних умовах . *Бізнес Інформ*. 2013. №12. С. 306–311.

45. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : постанова НБУ від 28.08.2001 № 368. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>. (дата звернення 10.09.2019).

46. [Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України №2210-VIII від 01.01.2019.](#) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення 09.09.2019).

47. Про господарські товариства : Закон України №2275-VIII від 06.02.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>. (дата звернення 01.09.2019).

48. Про банки і банківську діяльність : Закон України №2121-III від 07.12.2000. URL : www.nau.kiev.ua. (дата звернення 01.09.2019).

49. Регулювання роботи комерційних банків Національним банком України . URL : www.bolshe.ru/unit/100/books/3970/s/1. (дата звернення 25.09.2019).

50. Про депозитарну систему України : Закон України №140-IX від 18.10.2018. URL : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5178-17/paran615>. (дата звернення 01.09.2019).

51. Рябініна Л.
Ліквідність та платоспроможність комерційного банку,
їх взаємозв'язок та відмінності. *Банківська справа*. 2009. №6 . 80 с.
52. Саврадим В. М. Фінансова стабільність: теоретичні обґрунтування й практичні підходи. *Наукові праці НДФІ*. 2013. Вип. 4. С. 30–37.
53. Симановский А. Ю. Базельські принципи ефективного банківського нагляду та їх реалізація. *Гроші та кредит*. 2001. № 3. С. 19–24 .
54. Сомик А. В. Умови середовища реалізації грошово-кредитної політики в Україні. *Фінанси України*. 2009. № 6. С. 39–52.
55. Стефанишина А. Характеристика та аналіз методик оцінювання фінансової стійкості банків України та зарубіжжя. *Вісник НБУ*. 2010. № 11. С. 62–67.
56. Струговщиков В.В. Надійність комерційного банку : дис. ... канд..екон. наук: 08.00.10. Київ, 2003. 205 с.
57. Тарнавський М. О. Вплив валютних ризиків на фінансову стабільність банківської системи. *Фондовий ринок*. 2012. №19. С. 10–15.
58. Тичина В. Проблеми та практика управління банківськими ризиками у світі Базеля II . *Вісник НБУ*. 2008. №1. С. 45–47.
59. Офіційний сайт банку ПАТ «ПУМБ». URL : <https://www.pumb.ua/>. (дата звернення 25.09.2019).
60. Усков Д. Ю. Фінансова стабільність банків: методологічний підхід. *Соціально-економічні явища та процеси*. 2013. № 5 . С. 200–204.
61. Фінансово-кредитний енциклопедичний словник / за ред. А.Г.Грязнова. Київ: Фінанси і статистика, 2011. 1168 с.
62. Херреро Г., Симон Н. Зарубіжні банки та фінансова стабільність у новій Європі. *Банки та банківські системи країн світу*. 2006. № 1. С. 50–59.
63. Шинази Г.Дж. Зберігання фінансової стабільності. *Питання економіки*. 2005. № 36. 26 с.
64. Шелудько Н. До визначення фінансової стійкості комерційного банку. *Вісник НБУ*. 2000. № 3. С. 40–44.

65. Шпаковська Н. Методичний підхід до оцінки фінансової стійкості банків. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. № 3. С.105.
66. Шпіка П. Питання фінансової стабільності в центральних банках. *Банки та банківські системи країн світу*. 2007. № 3. С. 4–15.
67. Шульженко А. А. Забезпечення фінансової стійкості банків на основі підвищення рівня капіталізації . Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 6 с.
68. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 312 с.
69. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. Bank for International Settlements. 2010. URL : <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf> . (дата звернення 25.10.2019).
70. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. Bank for International Settlements. 2010 . URL : <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf> . (дата звернення 25.10.2019).
71. Carson C. S. Financial Soundness Indicators. *International Monetary Fund*. 2003. 43 p.
72. Compilation Guide on Financial Soundness Indicators. *International Monetary Fund*. 2004. URL : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/index.htm>. (дата звернення 10.09.2019).
73. Crockett A. The Theory and Practice of Financial Stability. GEI Newsletter Issue. Global Economic Institutions. 1997. № 6. URL : <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>. (дата звернення 25.09.2019).
74. Duttagupta R. The Anatomy of Banking Crises. *IMF Working Paper*. 2008. № 93. 39 p.
75. Global systemically important banks: assessment methodology and the additional loss absorbency requirement (Cover note). Basel Committee on Banking Supervision. URL : <http://www.bis.org/publ/bcbs207cn.pdf> . (дата звернення 25.10.2019).

76. Laeven L. Systemic Banking Crises: A new Database. *IMF Working Paper*. 2008. № 224. P. 78 .

77. Mishkin F.S. Global Financial Instability. *Journal of Economic Perspectives*. 1999. Vol. 13. № 4. URL : <http://www0.gsb.columbia.edu/faculty/mishkin/PDFpapers/jep99.pdf> . (дата звернення 07.09.2019).

78. Tutorials on macro- and microprudential supervision. URL : www.fsiconnect.org. (дата звернення 15.10.2019).

79. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice. *International Monetary Fund*. 2005. 89 p.

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2017 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2017 рік	2016 рік
Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 499 210	1 162 368
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	1 178 795	1 213 522
Заборгованість інших банків	8	5 547 316	5 561 964
<i>Цінні папери:</i>	9		
- які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		162 887	277 873
- наявні для продажу		10 233 489	9 132 655
Кредити клієнтам	10	25 495 599	24 755 755
Поточний актив з податку на прибуток		2 405	45 405
Інші активи	12	697 098	528 517
Основні засоби	11	1 253 795	1 213 395
Інвестиційна власність	11	149 347	185 857
Нематеріальні активи	11	300 003	287 578
Відстрочені податкові активи	27	12 385	187 719
Всього активів		46 532 329	44 552 608
Зобов'язання			
Заборгованість перед іншими банками	13	865 004	1 147 889
Кошти клієнтів	14	37 194 276	33 185 516
Випущені депозитні сертифікати	15	187 194	691 371
Випущені сврооблігації	16	1 915 014	4 290 540
Інші позикові кошти	17	11 193	18 995
Інші зобов'язання	18	996 732	679 252
Субординований борг	19	489 656	490 750
Всього зобов'язань		41 659 069	40 504 313
Власний капітал			
Акціонерний капітал	21	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід	21	101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів	21	484 116	509 866
Резерв переоцінки цінних паперів, наявних для продажу	21	69 293	30 155
Резервний фонд	21	1 475 430	1 475 430
Непокритий збиток	21	(551 731)	(1 363 308)
Всього власного капіталу		4 873 260	4 048 295
Всього зобов'язань та власного капіталу		46 532 329	44 552 608

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2018 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 943 482	1 499 210
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	743 346	1 178 795
Заборгованість інших банків	8	5 594 226	5 547 316
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	93 200	162 887
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	11 560 514	–
Цінні папери, наявні для продажу	9	–	10 233 489
Кредити клієнтам	10	27 244 297	25 427 064
Поточний актив з податку на прибуток		–	2 405
Інші активи	13	631 513	697 098
Основні засоби	11	1 415 623	1 253 795
Інвестиційна власність	11	71 876	149 347
Нематеріальні активи	11	320 632	300 003
Право користування активами	12	246 482	–
Відстрочені податкові активи	30	–	12 385
Всього активів		49 865 191	46 463 794
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	14	1 002	–
Заборгованість перед іншими банками	15	697 452	865 004
Кошти клієнтів	16	39 780 153	37 194 276
Випущені депозитні сертифікати	17	832 460	187 194
Випущені єврооблігації	18	–	1 915 014
Інші позикові кошти	19	–	11 193
Зобов'язання з оренди	20	267 402	–
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		62 242	–
Відстрочене податкове зобов'язання	30	15 636	–
Інші зобов'язання	21	1 402 830	996 732
Субординований борг	22	488 145	489 656
Всього зобов'язань		43 547 322	41 659 069
Власний капітал			
Акціонерний капітал	24	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід		101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		474 735	484 116
Резерв переоцінки цінних паперів		(24 753)	69 293
Резервний фонд		1 475 430	1 475 430
Нерозподілений прибуток/ (непокритий збиток)		996 305	(620 266)
Всього власного капіталу		6 317 869	4 804 725
Всього зобов'язань та власного капіталу		49 865 191	46 463 794

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Куразова Лінда Юсупівна, студентка 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти li.kurazova@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Вдосконалення системи забезпечення фінансової стабільності банку ПАТ «ПУМБ»» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою* Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____
Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) _____